Poštarina plaćena u gotovu.

BOG
NAROD
SOCIJALNA
PRAVDA

LUČ

ZAGREB

GODINA XXIII. BROJ 6

SADRŽAJ: Dr. J. Šćetinec: Naš socijalni poziv. — P. Bukovački: Sv. Toma — naš učitelj. — V. Vrana: Zimska slika. — Tin Smerdel: Katedrala — O. Fra B. Perović: Orijentacija kat. đaštva. — V. Z. N. Dolar: U bolesti; Slutnja. — K. Pećnjak: Koje zvanje da odaberem: Svećenik. — J. A. Marković: Na ruševinama. — I. J. Lendić: Iz triptihona o mome srcu. — V. Z. N. Dolar: Pogreb. — Feuilleton: Život talijanske akad. omladine. — Đaci i romani. — Kat. književnost i literarni smjerovi. — Književnost i umjetnost. — Kulturni pregled.

SRETAN USKRS

svim svojim čitateljima
saradnicima i prijateljima želi

Uredništvo i uprava
„LUČI"

UPRAVA: Kaptol 27. — Na upravu se šalju narudžbe, reklamacije i pretplata.
IZDAVAČ: Jug. Kat. Đačka Liga, Zagreb, Kaptol 27. I.
UREDNIŠTVO: Kaptol 27, I. — Na uredništvo se šalju članci za Luč. — Ovaj broj uredio: Stanko Šarac, pravnik. — Za uredništvo odgovara: dr. Mijo Maričić, Jurjevska ulica 27. Zagreb.

MURILLO: LICE KRISTOVO

Umjetnički prilog „Luči" br. 6.

L U Č

GLASILO HRV. KAT. NAR. ĐAŠTVA

GOD. XXIII. ZAGREB, 26. III. 1928. BROJ 6.

NAŠ SOCIJALNI POZIV

1. SOCIJALNO PITANJE.

Socijalno je pitanje, po svom najopćenitijem pojmu, pitanje života u ljudskomu društvu, naime pitanje o tome, kako da svi ljudi žive skladno u zajednici.)*

Po tome je socijalno pitanje ž i v o t n o p i t a n j e za jedan narod i uopće za ljudsko društvo.

Ono se može proučavati i raspravljati z n a n s t v e n o, da se dođe do nekih a p s t r a k t n i h s p o z n a j a o tome, koja su zla i tegobe, koje tište pojedine društvene slojeve, da se pronađu uzroci, bit i posljedice tih zala i tegoba, no pukom apstraktnom spoznajom ne će se to socijalno pitanje riješiti. Što više, ne će se riješiti n i r a c i o n a l n i m n a s t o j a n j e m, da se pronađu sredstva i načini, kako da se te tegobe ublaže i uklone, upravo zato, jer je socijalno pitanje pitanje života a za rješavanje se životnih pitanja traži osim apstraktnih spoznaja, osim racionalno shvaćenih i dokučenih sredstava za ispravljanje tih zala još nešto drugo, nešto i r a c i o n a l n o, što leži u nama, u našoj nutrini, kao tajna prirode.

Život se ne može proizvesti mehaničkim putem. Ma koliko nauka napredovala ona ne može pronaći sredstava, da producira na umjetni način živu stanicu, te se žive stanice rađaju po nekoj tajni prirode na milijarde i milijarde.

Tako se formira i održaje po prirodnim elementima već u najprimitivnijem stanju ljudskog života društvena stanica — porodica.

Kakova bi načela morala utvrditi etika, kakva li sredstva i metode morala iznaći pedagogija, dok bi ulile u čovjeka toliku brigu i skrb za bližnjega, kao što je ima otac porodice spram žene i djece, toliku požrtvovnost i samozataju, kao što je ima žena i mati, da čovjeka naprosto posvema, iz osnova, izmijeni, te ga učini od samoživca čovjekom, članom zajednice, kako to biva na prirodan, iracionalan način, tako reći preko noći, čim postane ta osoba ocem i materom?

Tako se i cijelo ljudsko društvo, koje je zajednica života, ne može promijeniti, poboljšati, samo sredstvima, koje je dokučio razum, koja se odnose na vanjsku, mehaničku stranu.

Ima dobrih poznavalaca socijalnog i gospodarskog stanja ljudskog društva, koji ujedno i znadu za sredstva poboljšanja toga stanja, ali koji ne djeluju za opće poboljšanje stanja ljudskoga društva, jer ih sama apstraktna spoznaja tih zala ne potiče, da rade za preporod društvene zajednice.

---

*) *A. Belliot: Manuel de sociologie catholique, Paris 1910., Lethielleux.*

Ima država, koje su ostvarile mnoge važne ustanove za poboljšanje društvenog stanja, te se tako reći ne mogu više ni domisliti, koje bi još melioracije uvele, a opet nijesu riješile socijalnoga pitanja, nijesu riješile, kako da ta vanjska konstrukcija socijalnih reformi dobije i dušu, pa da se ukloni ono duboko nezadovoljstvo, koje je bitna karakteristika socijalnog pitanja?

Zašto? — Zato, jer se za rad oko poboljšanja društvenih prilika, za socijalni rad treba, osim spoznaje, osim racionalno dokučenih sredstava još nešto drugo: socijalno gledanje, socijalno mišljenje, socijalna svijest i savjest — socijalni čovjek!

2. SOCIJALNO GLEDANJE I MIŠLJENJE.

Socijalni radnik može biti samo onaj, koji gleda oko sebe društvene prilike s dubokim osjećajem, shvaćanjem i saosjećajem, koji zamjećuje oko sebe pojave i osjeća ih, koje drugi, nesocijalni ljudi, gledaju posve ravnodušno.

Kada gleda s jedne strane ljude bez pomoći, izvrgnute gladu, bijedi i nevolji, a s druge strane vidi duh brutalne prepotencije, egoizma i mamonizma, koji iskorišćuje one bijedne i potištene, ako tada osjeća težinu trpnje i strahovanja bijednih i iskorišćavanih, ako se u njemu tada budi osjećaj, kao da i sam trpi s tima potištenima i nevoljnima, pa ako se u njemu porodi sveti žar, da traži puteve i načine, kako da im pomogne, onda je on pozvan za socijalni rad.

Ovakovo socijalno gledanje i socijalno shvaćanje budi i razvija

3. SOCIJALNU SAVJEST.

Tko ovako gleda i shvaća društvene tegobe, taj osjeća svoju dužnost, da radi za poboljšanje društvenih prilika, i to ne iz želje za nagradom ili iz bojazni pred kaznom, nego po svojoj velikodušnosti, plemenštini srca i osjećaju časti.

Tko nema socijalne savjesti, taj nema savjesti uopće.

Ova socijalna savjest će ga nukati, da traži rješenje, da traži izlaz iz bijede i nevolje ljudstva, ona će ga v o d i t i i d o s p o z n a j e, kako da se društveno stanje poboljša.

U njegovoj će se duši razviti velika borba, dok mu ne postane jasno, kako će da radi, kako da postane cijelim svojim shvaćanjem i radom socijalni čovjek.

4. SOCIJALNI ČOVJEK.

Socijalan čovjek ne može snositi materijalnu i moralnu bijedu svoga bližnjega, pa se bori dane i noći, dok ne nađe oružje, kojim će pobijati socijalno zlo.

Socijalni je čovjek onaj, za koga je svako bijedno, izgladnjelo i nezaštićeno dijete o p t u ž b a, optužba cijeloga društva, ali i njega samoga, jer i on osjeća sukrivnju;

za kojega raspad familije, propadanje djevojke, mladića, žene, surovost muškarca znači najdublji potres njegove duše;

kojega potresuje svaki izraz bezobzirnog egoizma, ličnog ili skupnog, svaki pojav sebičnosti i samoživstva, iskorišćivanje djece, moralno i materijalno.

Socijalan čovjek traži sredstva, kako da podigne dostojanstvo čovjeka, kako da uspostavi zdravi život obitelji, da probudi u svima osjećaj životne zajednice obitelji i staleža, općine, naroda, kako da ostvari uvjete za povoljan materijalni i duševni život svih, da nađe osnovku za pravednu diobu rada i

proizvoda rada, da poveže sve ljude osjećajem ljubavi, bratstva i zajedništva te da tako ostvari skladan život svih ljudi u društvenoj zajednici.

Tako je socijalni čovjek socijalni radnik, koji ide za obnovom ljudskoga društva.

5. SOCIJALNI RAD.

Đaci se spremaju, da nakon dovršene izobrazbe i odgoja u školi, stupe u život kao vođe pojedinih društvenih skupina ili, barem da po svom zvanju djeluju u različitim društvenim slojevima i krugovima.

Zato je naša sveta dužnost, da u sebi razvijemo socijalnoga čovjeka nastojanjem, da upoznamo društvene prilike, da u sebi probudimo i usavršimo socijalnu savjest, te da tražimo načina i sredstva, kako da radimo za boljak ljudskog društva.

Naročita nam je zadaća, da budimo socijalnu svijest i u drugih, u roditelja, učitelja, svećenika, seljaka, obrtnika, radnika, namještenika, činovnika, jer ćemo po skupnom shvaćanju i radu doći do željenoga cilja.

Kada se spremimo u sebi i odgojimo sebe kao socijalne ljude, kada okupimo oko sebe i sve druge, koji socijalno misle i koje socijalna savjest potiče na socijalni rad, tada će nam se otvoriti pred očima i v e l i k o p o d r u č j e socijalnoga rada.

Domagojsko je đaštvo od početka svoga pokreta shvatilo ovaj svoj poziv. Socijalno shvaćanje i socijalni rad su bile glavne značajke društvenoga života domagojskog đaštva.

Na tom putu valja nastaviti slijedeći svoj poziv za radom na preporodu ljudskoga društva u jedino zdravom, kršćanskom duhu.

Dr. Juraj Šćetinec.

Pero Crnkovački, Roma:

SV. TOMA - NAŠ UČITELJ

»Najučeniji medu svetima — najsvetiji medu učenima«. Tako kardinal Bessarion.

Sanctus Doctor — angelicus doctor. Tako ga se nazivlje u skolastičkoj filozofiji.

A svi oni, koji stoje extra scholam philosophiae perennis, još uvijek drže, da je sv. Doktor: vol — i ne čuju njegov muk. Volom ga nazvaše saučenici, jer je šutio mnogo, a kad je progovorio, aplaudirao je cijeli kulturni svijet.

U jednoj ruci drži knjigu, drugom se opire o crkvu, a na prsima mu sunce. Zrake sunčane se rasiplju uokolo i rasvijetljuju daleko — u budućnost. Tako ga slikaju.

Crkva, odnosno njen Utemeljitelj — je temelj i vrelo njegove filozofije. Filozofija ima da bude put istine u život. »Ja sam put istina i život«. Je li ikad čovjek tako govorio i mogao govoriti? Nesmisao bi bilo. Sin čovječji je to ustvrdio za sebe, jer Njemu je »dana sva vlast na nebu i na zemlji«. Sve je od Njega, s Njim i za Njega!

Knjiga je njegov mač, kojim brani Crkvu i sebe.

Sunce — naravni životni uvjet u fizičnom radu. Ovdje bi se mogla rastumačiti ta simbolika — mutatis mutandis — slično. Naime: Filozofija fundirana vječnim istinama, koje čuva Crkva, biva kao sunce — životni uvjet u racionalnom redu. Da nam rasvijetli put do istine, da nas uvede u život.

Dajte nam sunca — jer je strašno hodati po tami!
Pokažite nam put, jer lutamo kô bezglavi!
Pokažite nam istine, jer smo bolesni od laži!
Uvedite nas u život, jer umiremo u truležu!

Tako mladi. A stari? Jedni ne čuju krik mladosti, drugi ga prečuju, a treći prilaze kao liječnik bolesniku. Liječe? Da. Kako? Kako već biva: jedni umiru, jer protuotrov ne djeluje, drugi ozdravljaju, jer protuotrov paralizira. Još više! Daje nove snage i stvara jedan novi vitalni temelj.

»Ja sam put, istina i život«.

Sv. Toma vječno upire prstom u taj jedini, apsolutno nužni vitalni princip, racionalnoga života.

Grk je počeo da filozofira. Kina, Indija, pa Egipat — ne pozna prave filozofije. To je manje više religija, fundirana poezijom-fantazijom. Tadanji čovjek je ostajao na površini — zadovoljan i miran u nekoj nebuloznosti. Grk ne miruje, dok ne dođe do jasne spoznaje. Duh ima da povede i da vodi, jer čovjek u toliko postaje dobar, u koliko spoznaje. Apstrakcija i spekulacija privesti će čovjeka k svrsi. A svrha je Grku: harmonija svega onoga, što je u njemu i izvan njega. Razvoj makrokosmosa i mikrokosmosa ima da pođe jednom linijom, jer je svrha obaju: harmonija. Zato će filozof iskonstruirati svojim umom kosmos (= ukras!), izvanji (makrokosmos) i unutarnji (= sebe samoga, mikrokosmos) vode principa harmonije. Istina i ljepota su sestre dvojkinje, koje su nerazdružive.

To je nit, koja se povlači grčkom filozofijom i općenita njena nota. Pojedinačni period te filozofije je odsjek zasebice obilježen.

Jonjani su počeli da mudruju. Raščinjaju problem bitka. Što je zadnji razlog sviju osjetnih stvari? Iz čega je stvar? Onda dolaze drugi i pitaju: kako postaje stvar? Odgovori su razni. Eto filozof promatra konkretna i realna bića oko sebe i razmišlja samo ono, što apliciraju njegova osjetila. To je prvi period prave filozofije, gdje čovjek nije više stajao pasivno prema izvanjem svijetu. Htio je da spozna, da zađe u dubinu i nađe vrelo: iz kojega je sve. I tako je sva pažnja koncentrirana na kosmološki problem.

Ali zar je mogao taj čovjek, koji je počeo da traži, a da ne zapazi sebe samoga? Zar je mogao prijeći preko onoga bića, koje rješava zagonetku? O, ne! Odgovorivši na pitanja otkud i kako — pogledao je čovjek u sebe i zapitao: Zar je to zaista tako i mogu li ja to spoznati? Rađa se problem spoznaje. Sofisti niječu sposobnost spoznavanja. Sokrat ih radikalno pobija, afirmirajući tu sposobnost. Tim problemom se neposredno nametnuo drugi: odnošaj čovjeka prema izvanjem svijetu. Riješenje toga etičkog problema je paralelno prvom. Ne trebamo etičke norme — tvrdi sofističko-etički nihilizam, a Sokrat umire za svoju filozofiju, jer je tražio — kao postulat razumne naravi: kreposni život. (Čini se, da né bi ni danas prošao mnogo bolje!) Tako u tom periodu antropološkog problema nastaje radikalno razilaženje. Sofiste idu putem negacije, Sokrat afirmacije. Prvi dolaze nužno do ateizma, Sokrat naslućuje ili možda bolje: osjeća nužnost Višega.

Sad dolazi treći period, koji ne mimoilazi ni kozmološki ni antropološki problem. Promatra obadva. Ali se ne rađa — kako bi se moglo očekivati — jedan perfektni sintetički pravac, iz kojega bi rezultiralo i sintetično riješenje. Još uvijek živi Demokritov ekstremni materijalizam, proti kojega nastupa Platonov pretjerani objektivni idealizam. Jedan smjer: dolje, drugi: gore. Sukobiše se dvije dijametralne oprečnosti: tijelo i duh — materija i ideja. Tko će

da izbije ipak iz tih oprečnosti perfektnu sintezu. Aristotel — slavni učenik idealiste Platona. Postavlja tezu hilemorfizma t. j.: ujedinjenje materijalnog i formalnog elementa. Materijalni elemenat je ono, po čemu je jedno biće: nešto (aliquid), a formalni je ono, po čemu je to biće ono: što jest. To je iznašašće genija. On oživljuje materiju ukočenog i mrtvog materijalizma, pridruživši joj jedan viši, plemenitiji elemenat iz područja platonskih sfera: formu. Tu po prvi puta kuša čovjek da položi sebi samom račun o onomu, što je objekat sensibilnog i idealnog svijeta. Ne odvojeno jedno od drugoga, već zajedno, jer i jedno i drugo se nameće kao objekat, kojega valja riješiti. Aristotel rješava genijalno: elementi dvaju svjetova, osjetnog i nadosjetnog, sačinjavaju jedinstveno biće. Njegov organički realizam sintetizuje tako rezultate predšasnika i realizuje težnju grčke filozofije: harmoniju. Čovjek je harmonija duše i tijela, sinteza dvaju elemenata: materije i forme. Svako potpuno biće je ista sastavina. Šta preostaje još? Je li zaista realizovan ideal grčke filozofije: harmonija? Nipošto. Grk je htio da nađe taj ideal ovdje, na zemlji. Ritam, harmonija, muzika života — bio je i ostao samo ideal, težnja. Aristotel je dobro uvidio, da je Zeus nedostojna bajka. On je osjetio, da treba još dalje. Više. K prvoj Istini i pravom Uzroku. Ali Svijetlo još nije zasjalo.

»Nijedan predkršćanski filozof nije mogao — sa svojom umnom snagom — da sazna o Bogu toliko, koliko po vjeri znade — nakon dolaska Kristova — jedna obična baka« — tvrdi sv. Toma u komentaru apostolskog simbola. I to je neoboriva istina. Čovjek je tražio, kopao — gonjen nekim nutrašnjim imperativom. Pa što je našao? Slično kao i danas u savremenoj filozofiji. Svaki jači duh je uvjeren, da je dužan spasiti tog nemirnog čovjeka. Postavlja svoj sistem, koji danas blješti, a sutra? Možda ironija jednog umišljenog mesijanizma.

Sa Aristotelom kulminira poganska filozofija. Kršćanstvo unosi jedan posve novi impulsivni elemenat. Sveti idealizam provejava ljudskom dušom, koja se opirala nemoralu i tiraniji rimskoga imperija. Kršćanstvo je dizalo, krijepilo i poticalo na ustrajnost, pokazujući: sursum corda. Je li onda čudo, da je Platonov idealizam, koji ima toliko poezije, osvojio tolike duhove kršćanstva. Veliki sv. Augustin se služi blagom platonizma, koje spaja sa principima katolicizma. Udara tako jedan novi temelj — na kojem se izgrađuje franjevački augustinijanizam — jedan između glavnih protivničkih smjerova tomističkog aristotelizma. S jedne strane se oživljuje i uvlači Plato — s druge Aristotel. I jedan i drugi ima da pruži gradu za veličanstvenu zgradu kršćanske filozofije. Poganska filozofija je došla do spoznaje, da zagonetka izvanjeg i unutrašnjeg (jastvenog) života mora imati jedinstveno riješenje. Sve to skupa ne može biti besmisleni konglomerat — labirint, u kojem mora da se izgubi čovjek-filozof. Kršćanstvo je život objavljenja. Čovjek je dobio novi smjer i nova sredstva. Došao je pred nove probleme, koji su bili odviše jasni, a da bi ih se moglo mimoići. Ono, što je poganin slutio, kršćanin je doživio. Zato nije mogao nastati nepremostivi jaz između poganske i kršćanske filozofije. Čovjek — voden naravnom moći svoga uma — uzdiže se visoko. Ali nije mogao do vrha. Morala ga je povesti Ljubav. Revelacija Božanstva je n o v i i j a k i zaokret. Iz Novoga i Staroga rezultira novi čovjek, koji je sposoban da ostvari stari ideal: harmoniju.

Pojava sv. Tome (1227. — 7. III. 1274.) potencira boj i odlučnom pobjedom aristotelizma dogradi veličanstveni hram Philosophiae perennis.

Bio je filozof, teolog — svetac. Jedna individualnost, koja je razumom i objavljenim istinama našla put u Vječnost. Savremenici ga nazivlju: arka

filozofije i teologije. Gigantski um — dječja prostodušnost. Pun ljubavi i mira, proveo je život u kontemplaciji Bitka. Adoro te devote, latens deitas — bila je svrha njegovog zemskog života, koji je imao da se zamijeni: intuicijom Božanstva.

»Nije svrha — veli sv. Toma — filozofskog studija: saznati, što su drugi misliti, nego spoznati, u čem stoji istina stvari«. — Tako u raspravi »De coele et mundo« — lect. 22. Bio je učenjak — doslovce. Istina prije svega. Ide Aristotelovim putem t. j. sredinom empirizma i idealizma. Opažanje i spekulacija — analiza: sinteza su sredstva njegove filozofije. Ispituje do u tančine i ne prima sve kao istinu. Taj kritički stav je specijalna odlika. »Ne smije se — veli — sve ono, što se drži da je istinito i ispravno, naprosto postaviti kao vjersku istinu«... (De pot. q. IV. a 1.) t. j.: filozof ne smije lakoumno da usvoji nešto, kao gotovu činjenicu. Čovjek ima razum i mora da djeluje racionalno. Po tom se razlikuje od životinje. Misli su mu duboke — argumenti precizni. Sve je ustalo proti njega, samo je njegov učitelj bl. Albert Veliki — gledao u njemu preporoditelja. A bio je kritičan momenat.

Na principima Aristotelovog realizma ima da se izgradi sistem katoličke teologije. R. Ebcken priznaje, da je sv. Toma sagradio veličanstvenu katedralu.

Temelj njegove filozofije (cfr.: Dr. M. Grabmann: Thomas von Aquin — München 1912. p. 57.) je dvostruko osvjedočenje. Prvo: vaš um može spoznati bitak t. j. sve ono, što je nosioc i uzrok pojavnosti. Dakle: spoznaja stvari, kakva je u sebi. Drugo: Osim osjetnog svijeta postoji još jedan daleko veći horizont nepojavnog — metafizičkog svijeta. Prema tomu: Specifični objekat našega intelekta, koji ostendira vlastitim silama je, bitnost stvari, posve razlučena od svojih pojavnih osebina. Općeniti objekt je sve ono, što intelekat može uopće da pojmi. A to je: biće u čitavom opsegu. To znači: ne samo da mogu da spoznam ono što osjetilima zapažam, već i ono, što je izvan toga, po čemu i s čim — in ultima linea — sve bitiše t. j. mogu da spoznam eksistenciju metafizičkog svijeta — opstanak Boga.

Bi li bilo moguće kršćanstvo bez tog fundamenta? Kako bi mogao Bog da se pojavi čovjeku, koji po svojoj intelektualnoj sposobnosti ne može dalje od životinje? Gdje bazira čitav moralni život, ako čovjek — ne mogavši spoznati Božji opstanak — dosljedno ne spoznaje relaciju između Boga i čovjeka, te dužnosti, koje izviru iz toga?

Neoborivi su dokazi njegovi na pr. za opstanak Božji. Jadni Kant, kako se je smutio, kad je htio da obori Akvinca. Zapao je u proturiječje, htijući poništiti glavnu kulu tomističkog dokazivanja: princip uzročnosti. Dokazujući neodrživost toga principa (dosljedno sviju njegovih posljedica) sam se je služio s njim. Tako radi obožavani filozof protestantizma. I dok se danas čupaju oko Kanta i njegovih logičnih i nelogičnih izvoda, sv. Toma triumfira, slavljen i poštivan u cijeloj Crkvi.

Čitava njegova nauka ide smjerom: s p o z n a j a B o ž a n s t v a. Što treba napokon čovjeku drugo? Zato svim intenzitetom svog genija produbljuje nauku o duši i njenim sposobnostima. Nemilice pobija protivnike averoiste, apolinarite, platoniste i stabilizuje jedinstvenost duše, koja s tijelom čini potpunu supstanciju. Čovjek je jedno, jedna osoba, jedan princip djelovanja, sposoban da spozna vlastitim razumom na stanoviti način opstanak Božanstva.

Ta restauracija je bila neophodno nužna. Ne samo za nauku, jer nauka ima da traži, nade i posjeduje istinu, već i za privatni život pojedinca. Jer ako mi moj filozofski sistem dokazuje, da ne mogu spoznati Boga — živjet ću po diktatu tijela. Ako mi dokazuje, da u svom djelovanju nisam slobodan, ne mogu

prema tomu ni da odgovaram ni da se prekoravam ni da pitam: što smijem, što ne smijem!? A za nas katolike ima norma, ima granica. I ja m o r a m m o ć i prema tomu da se orijentiram i j a n e s m i j e m d o ć i u s u k o b s a z a k o n o m i z a k l j u č c i m a s v o g a u m a. Sv. Toma je izveo iz labirinta i pokazao divnu harmoniju objave i ljudskog uma.

Taj jasni odnošaj stvorenja prema Stvorcu — koji se može spoznati i spoznaje naravnim putem — je jedna između neizmjerno vrijednih praktičnih posljedica tomističke filozofije.

Na jednoj javnoj disputi je branioc tomnističke teze češće citirao sv. Doktora. Govorio je na pr.: ovako Toma. Profesor ga upozori: sveti Toma! I to se ponovi nekoliko puta. Branioc napokon odgovori: u filozofiji nije sveti! Poslije se debatiralo o tom i branioc se postidio svojih riječi.

Istina — riječi sv. Tome nisu »de fide«, ali može li i smije li katolički đak da tako postupa posve mirno?

XIX. vijek je juriš pakla na sv. Crkvu i njenu nauku. Sav aparat ljudskog mozga stupio je u funkciju i navalilo se sa sviju strana. Nietsche — je napisao već osmrtnicu. Sva filozofija i sve egzaktne znanosti imale su da pjevaju katoličkoj nauci i sv. Crkvi: requiem aeternam (razumije se bez: dona eis, Domine). Pa? Nietsche je u strahovitoj paralizi možda još bulaznio, a onda ga je nestalo. A sv. Crkva? Izašla kao pobjednik. Sv. Otac Leon XIII. ne ostaje miran, već uzvraća bombe. Postavlja sv. Tomu kao učitelja i vodu. Bilo je to u teško doba. Je li posve isključeno, da je Nebo šutjelo, dok je namjesnik Božji pružao oružje, kojim da se brani Zaručnica Kristova?

Filozofija je najsposobnija da odgovara na pitanja ograničenoga mozga. Platon je ustvrdio, da je čista duša — i samo takova — sposobna da se vine u carstvo ideja: čistoće, ljepote — istine. A sv. Toma je primio od Gospodina dar sv. čistoće. Bio je čist kao dijete. A je li taj dar bez posebnog značenja? Zašto je čisti Toma Akvinac postao najveći filozof? Zašto je Toma Akvinac postao svecem?

Zašto je sveti Toma postao učiteljem cijele katoličke omladine i njihovih učitelja?

»Ja sam put, istina i život«. To je zvijezda sv. Tome, koji neka i nas povede tim putem.

ZIMSKA SLIKA

Sa slamene strehe
Ledne vise svijeće,
Bijela magla skriva u daljini sela.
Prozorima cvate
Bijelo hladno cvijeće,
A pod snježnim sagom
Do nedavna cvjetna
Sniju polja svela.

A drveću pustom,
Punom inja bijela
Šapće mrzo vjetrić jednu priču
snježnu;
Na prozoru, što je
Do mog vrućeg čela
I do usna mojih,
Otopio dah je
Lednu ružu nježnu.

VLADIMIR VRANA

KATEDRALA

A neki od Farizeja iz mnoštva rekoše Mu: »Učitelju, umiri učenike tvoje!«
On im odgovori:
»Kažem vam, jer, ako budu oni ćutali, kamenje će glasno vikati!«
(Luka XIX. 37—40.).

I. PORTAL.

Na suncu mladosti naše sve cvjeta
i zato plamenom pjesmom bijelih barjaka
i čilim korakom nada i sanja
što digoše kameni spomen
mi molimo Boga
mi hoćemo Boga.
I za nas je potreban golemi hram.
Mi zidamo sebi ko očevi naši,
u kamenu tesanom od čipkastih portala
do vitkih i molitvenih zvonika.
I zvonca ta stara još zovu na Pričesti bijele
djecu — i —
starce na psalme
i majke na vigilije pune žive vjere.
U dušama našim rađa se misô
za velebni hram od mramora bijelog
i svaki je od nas neimar za se
i svaki gradi i žuljavu ruku k Nebu diže.
Mi gradimo hram za molitvu svetu
carstva Božjeg budućih dana.
A nama je potreban jedan jedini hram!

* * *

Dok strojevi kozmičkim ritmom stvarnost slave
i pijana dok Evropa o ekstazi smrti pjeva
— mi gradimo u dimenziji sanja
svoju katedralu.
Mi hoćemo Boga, te naša vjera
srušiti može tu ogromnu kulu laži i fraza.
Mi hoćemo Boga, jer Vječnost nam daje
vjeru u život i svetost buduće zore.
A svaki od nas u kamenu tesaće molitve svoje
i mišice naše dignuće kristalni hram
srca i duše, a zvona će pozvati sve
u vedra osunčana jutra, —
mi vjerujemo, —
u slavlje našeg Isusa kralja.

II. SANJA O BOGU.

O Bogu se jedino sanja,
jer i san vječnosti je sličan,
a svaki čovjek pjesnik samomu je sebi
i svaka duša tijelo raspinje svoje.
U sadašnjici bolnoj
zrenici vedriji će biti,
ako kletva, mrska kletva ove ploti
vizijom očaja smrtnog ne ugrabi nam Boga.
O Bogu sanjaju djeca ko o ocu dobrom
u anđelskom sanu,
jer posmjeh sreće i raja
majci, kad se tužna moli oni nose.
Mi bijasmo djeca.
Mi vjerovasmo ko djeca.
Mi ljubili smo Boga,
a sad djetinje nemamo duše! —
O, vratimo sebi sanju o Isusu malom
i volimo Njega ko cvijeće i igru
i budimo dobri ko djeca i starci
i budimo braća,
te zgradićemo svoj sanjani vječni hram.
O, budimo bez grijeha ko djeca!

III. PJESMA O VJEČNOSTI.

O tajno, ja riječi za tebe nemam,
jer se klanjam onom što me gleda.
Fikcija sam često samom sebi
i ohola je miso moja,
kad mislim da stvaranje moje
onom iskonskom je ritmu slično.
A vječnost svako u sebi nosi! —
O, čemu, ljudi, otimljete tajnu,
svetu tajnu bratu tužnom svomu? —
Vi blatite mu dušu, a on sanja: —
On na pravdu misli, —
on vječnoj nagradi se nada.
On, što trpi i od gladi i od žeđe;
sreće svoga, a i božjeg tijela,
na tu vječnost, na beskrajno misli.
On cjelov ljubavi božje na čelu nosi
i križ je drven njegov
i mržnja katkad na usni mu zrije.
O, čemu onda, ljudi, na brata pljujete svoga?
Vas vječnost čeka! —
O, tajno, ti sama Bog si nama,
On u nama hramove diže svoje!

TON SMERDEL

Fr. Bonifacij Perović:

ORIJENTACIJA KATOLIČKOG DJAŠTVA

II

ĐAŠTVO I KAT. AKCIJA.

Zaključkom biskupskih konferencija u oktobru 1926., uspostavljena je kod nas Katolička Akcija. Ovaj je čin čitav naš katolički pokret srdačno pozdravio. Treba se samo sjetiti, kako su se naši seniori i đaštvo uprav ljubomorno držali oca i biskupa našeg Mahnića, i to s dvojakih razloga: prvo jer nam je on, kao voda svojim velikim umom pokazao, kojim smjerom ima da krene mlada kat. Hrvatska, a drugo, jer je kao biskup bio za nas reprezentant »ecclesiae docentis«. Iza smrti velikog Mahnića, pa i za samog njegovog života uvijek smo se obraćali biskupima i tražili od njih smjernice i sankciju našeg djelovanja. Na kongresima smo uvijek najoduševljenije pozdravljali crkvene dostojanstvenike, naše biskupe: sve njihove izjave i priznanja nas bi upravo djetinjski razveselila. Na sastancima i debatama najsigurnije bi nastupali, kad je koji biskup bio u našoj sredini. U jednu riječ uvijek smo duboko bili uvjereni, da naša akcija oko obnove kraljevstva Kristova među Hrvatima ne može uspjeti, ne bude li vezana uz veliku božansku misiju katoličke crkve, koja po postanju Kristovom i asistencijom Duha Svetoga nepogrješivo vodi sve ljude k vječnom spasenju. Kojim smo dakle osjećajem dočekali Kat. Akciju, ako ne osjećam radosti i zadovoljstva, da su naše molbe potpuno uslišane? Katoličko je đaštvo ponosno stupilo u Kat. Akciju sa svojom centralom J. K. Đ. Ligom, svijesno, da je upravo đaštvo, što ga je Liga odgojila stvorilo zdrave preduvjete današnjoj Kat. Akciji. Potrebno je sada da promotrimo: koje promjene donaša sobom Kat. Akcija, te kakav položaj imade đaštvo u njoj.

Proučavajući danas načela i smjernice Kat. Akcije moramo iskreno i sa zadovoljstvom priznati, da smo mi u našim organizacijama već od početka djelovali po načelima Kat. Akcije. Moderator, koji je zbiljski pregnuo oko vodstva i odgoja đačke organizacije, taj gotovo nije, uvađanjem Kat. Akcije, imao ništa bitnoga da nadoda ili oduzme svom dosadašnjem radu oko odgoja đaka. Takve sam izjave čuo od nekolicine, a to sam i lično iskusio. Ipak jedno stoji, da nam je Kat. Akcija precizno označila Narav, Cilj i sredstva u radu oko obnove duša; tako da sad možemo mirnije i sigurnije da nastavimo rad, oslanjajući se o neprevarljivu riječ Crkve. S Kat. Akcijom i sva đačka udruženja službeno *dobivaju duhovnika*, dok su faktično naše organizacije, iako neslužbeno, imale i dosad duhovnika u osobi svog moderatora, koji je redovito bio svećenik. Konačni je cilj Kat. Akcije: *rekristianizacija društva;* naše je pak geslo bilo od početka: *sve obnoviti u Kristu, a ponajprije samoga sebe.* Kao bliži i neposredni cilj K. A. jest: *»formiranje, ili bolje, odgoj vjerski, moralni, socijalni i kulturni, da se mladež pripravi na ispovijedanje svoje vjere u individualnom, obiteljskom i socijalnom životu«.*)* Ovo je jasnije preciziran *naš radikalni katolicizam*, kojega nam pok. Mahnić u baštinstvo ostavio. Drugi specifični ciljevi K. A. bili bi: *zaštita savjesti kod omladine proti raznim pogibeljima za vjeru i ćudoređe; socijalni apostolat, koji se ima vršiti naročito*

*) Civardi: Mannuale di A. C. p II. str. 118.

dobrim primjerom, te konačno kod đaka obrana vjerskih kulturnih interesa na školama, osobito na univerzama. (Ibidem).

Ono što smo uvijek u našim đačkim redovima naglašavali: da je prva i glavna dužnost pojedinca *»obnova samoga sebe«*, to posebno i opetovano naglašava Kat. Akcija, to nikad ne prestaju preporučivati sv. Oci Pape u svojim izjavama i poslanicama. Tako Pio X. u enciklici »Il fermo proposito« kaže: *»Kat. Akcija preduzima si za svrhu, obnoviti sve u Kristu. No samo kad izgradimo Isusa Krista u nama samima, moći ćemo ga lagano unositi u obitelj, u društvo«*. To je prvi i glavni postulat K. A. Tek tako obnovljeni pojedinci mogu da uspješno rade u socijalnom apostolatu, koji je od svih apostolata najbolji. O tom socij. apostolatu kaže Honnay: »Neisporedivo najljepši i najuspješniji apostolat je onaj, koji se vrši direktno na dušama. Pa ako i samog socijalnog apostola ne oživljuje doticaj i rad u toj akciji, koja je duboko svrhunaravnog duha, on je izložen opasnosti, da ostane besplodan, da ne bude drugo nego čisto ljudska agitacija«. — Općenito je obilježje Kat. Akcije: *da je ona suradnja svjetovnjaka u posebnoj misiji crkve, u spasavanju i prosvećivanju duša; posebno obilježje pak: suradnja svjetovnjaka u širenju socijalnog Kristova Kraljevstva.* Kat. A. sačinjavaju sve prosvjetno-odgojne organizacije, koje idu za socijalnom rekristianizacijom. Specifična đakle definicija Kat. A. jest: *»mnogostruka organizovana djelatnost svih katolika i da ona stoji stoga izvan i iznad svih političkih stranaka«*. Još treba jednu stvar samo spomenuti, koja se sama po sebi razumije, a to je: *da se đaštvo, osobito akademičari, priprave za buduće vođe u Kat. Akciji, radi čega im stavlja na srce da proučavaju Kat. Akciju.*

Ovo su glavna obilježja i smjernice K. A. Ne ću reći, da smo mi i dosad potpunoma u detalje radili po ovim smjernicama, ali ipak možemo svjetla obraza pogledati na svoj 20-godišnji rad i načela, pa ćemo opazit, da se u bitnim djelovima potpuno pokrivaju s načelima i intencijama Kat. A. Ta naš cilj rekristianizacije; širenje socijalnog apostolata; naše naglašavanje, da su đačke organizacije potpuno nepolitičke, pokoravanje crkvenoj vlasti, sve se ovo slaže s iznešenim načelima i smjernicama K. A., koja je sve proširila, detaljno izradila, bolje precizirala i dala im službeno obilježje.

Jedna važna promjena nastaje tim, što *disciplinatorno središte čitave Kat. Akcije, postaje pojedini Ordinarij, odnosno Episkopat.* Mi smo se već i dosada u važnijim, naročito načelnim pitanjima uvijek obraćali na biskupe; a znamo i to, kako je episkopat svojevremeno imenovao presv. gg. dr. Njaradija i blagopok. Langa kao svoje posrednike za naše kat. đaštvo; međutim u K. A. postaje Ordinarij izravni voda u svojoj biskupiji.

Ovdje treba da nešto razjasnimo. Biskup Mahnić, u poslanici na kongres đaštva u Mariboru, među ostalim piše: »Budite vazda u sporazumu sa starješinstvom, koje je po mojoj prvoj namisli i sadanjoj volji ima da vodi čitavu akciju kat. pokreta kod nas«. (Knj. ž. str. 256.). Starješinstvo ili seniori jesu oni, koji su odgojeni u našim organizacijama i po svršenim akademskim studijama stupili u život. Seniori su izabrana elita kat. pokreta. Oni su bili jedini saradnici biskupa Mahnića: oni su najbolje shvatili ideje i dalekosežnost njegovog pothvata. Zato je Mahnić htio, da kat. pokret vode seniori uvijek pokorni crkvenoj vlasti *»odani svim srcem sv. Stolici, rimskome papi«*. Naša je crkva stup i tvrda istine, nje se držite, da istina evanđelja ostane među vama. (Knj. ž. str. 262.) itd. itd. Seniori su imali vodstvo, ali ne apsolutno, neovisno, nego pod kontrolom crkvene vlasti, koja im je više puta izrazila dragocjeno

priznanje za njihovo katoličko djelovanje. Daštvo je uvijek s najvećim poštovanjem i ljubavlju susretalo seniore i najvećom pripravnošću slušalo njihove savjete i upute. Seniori su na svim školama organizirali daštvo, seniori su prije rata organizirali omladinska društva, seniori su presadili i pokrenuli Orlovstvo među Hrvate, tako da su i prvog predsjednika HOS-a delegirali seniori iz svoje sredine; seniori su stvorili prve temelje katoličkoj literaturi, seniori su bili i jesu u prvoj bojnoj liniji proti liberalizmu, seniori su u jednu riječ stvorili preduvjete svim današnjim organizacijama odnosno samoj Kat. Akciji. U svemu ovomu daštvo je pomagalo seniorima, a crkva je imala nadzor. Jesmo li mi seniori pogriješili, jesmo li zašli sa puta Mahnićeva? U svim tim pitanjima nijesmo pogriješili, biskupi nam to nikad nijesu rekli, a drugo plodovi našega rada dobri su. Rezultanta dosadašnjega našega rada jest Kat. Akcija, a *»zlo drvo ne može da rodi dobra ploda«; »ex fructibus eorum cognoscetis eos«*, i mi danas možemo reći: *eto ploda našega rada Kat. Akcije, po njoj nas sudite!* — Uvođenjem K. A. modificira se zadaća seniora u vodstvu jer prelaze u odbor K. A. odakle će i dalje pod izravnim vodstvom crkve raditi u K. A. kod nas. Međutim daštvo će i dalje živjeti u srdačnim vezama, čije će savjete uvijek slušati kao od starijih svojih drugova, kao od iskušanih boraca za rekristianizaciju Hrvatske.

S uvođenjem Kat. Akcije nastaje nova etapa u našem katoličkom organizovanom životu, *ali ne tako da ruši prošlost, nego da na zdravoj prošlosti nastavlja graditi zdravu budućnost.*

Međutim ostaje još jedno da razbistrimo. Označivši dobro u prvom redu sve nužne rezerve koje nam postavlja Kat. A., a kojih treba, da se daštvo u životu i radu drži, potrebno je naglasiti daštvu ostala pomoćna sredstva i grane života, koja se doduše nalaze izvan okvira Kat. Akcije, ali zato ne manje važna i moćna u proširenju Kristova Kraljevstva. U onim granama i djelovima javnog života daštvo ne može i ne smije saradivati, dok se nalazi na školskim klupama, no zato može i mora da stekne nužnu teoretsku naobrazbu u svim pitanjima, koja se nalaze i izvan Katoličke Akcije. To naglašuju svi kat. organizatori, to naglašuju u raznim zgodama razni sv. Oci pape. Daštvo treba da brižno prati te da bude ispravno orijentirano o velikom socijalnom gibanju; da bude dobro instruirano, u metežu najoprečnijih socijalnih ideja i smjerova, o načelima kršć. solidarizma, posebno studirajući papine enciklike, osobito one Lava XIII. o socijalnom pitanju. Nadalje treba da pozna velike kršć. socijalne radnike, kršć. socijalne pokrete kod svih naroda. Osobitu brigu treba posvetiti onomu što se kod nas učinilo na socijalnom polju, koji su naši ljudi radili, koje su organizacije i uopće sve što se učinilo, jer je daštvo ono, koje će taj rad nastaviti.

Isto tako treba uputiti i odgajati daštvo za ekonomsko-gospodarsku akciju s prikazom onoga što se već učinilo, što treba učiniti te kojih se načela treba držati u tom radu.

Posebnu važnost treba posvetiti kod daštva u odgoju za političku akciju. Ako u ikojoj akciji to upravo u ovoj treba daštvo najviše uputa i spreme, da se jednom i u politici posluži prema katoličkim načelima. Mogao bih navesti sijaset poruka sa katoličke strane, gdje se preporuča odgoja za ovu akciju, ne samo radi njezine velike važnosti, nego i radi toga što je upravo za ovu najteže postići dostatnu spremu. Pio X. u »Il fermo« govori: »o dužnosti, koja predstoji svima katolicima, da se razborito i ozbiljno pripravе za politički život«. A Pio XI. upravio je jednom kat. političaru ove riječi: »Ispunjavanje političkih

dužnosti ne ide bez priprave, bez zrelosti duha i bez odgoja samoga sebe, koje stvari treba prethodno steći ... Kršćani imadu neodoljivu, prijeku dužnost, da se zanimaju za javne stvari i dosljedno da sudjeluju u političkom životu«. Osim ovih navedenih akcija ima još i drugih grana javnog djelovanja za koje sve treba, da se naše daštvo spremi, te da stvori uvjerenje i dobije duboku svijest svoje odgovornosti u čitavom tom radu.

Pripravu i sticanje znanja za sve grane i manifestacije ljudskog djelovanja nazivamo *Katoličkim pokretom.* Naše se kat. daštvo od početka najsavjesnije spremalo za potrebiti rad u kat. pokretu, a to će nastaviti i u budućnosti, jer je to u duhu Kat. Akcije i prema preporukama Papa.

Ovako sam u lapidarnim crtama pokušao iznijeti pred daštvo najnovije stanje, koje je nastalo u našim organizovanim redovima. Mnogi članci i rasprave, koje su pisane o ovom predmetu ili su preopširne i ne zahvaćaju čitavo pitanje, zato sam opazio kod mnogih đaka da se jednostavno ne mogu snaći u najnovijoj situaciji, pogotovo ako se uzmu u obzir razne polemike najnovijeg vremena u kat. listovima.

Svršit ću riječima V. Honnay-a: »Treba im (omladini) dakle nadasve usaditi u srce kao prvo načelo, po kom će se vladati, uz načelo *Katolicizam prije svega«*, osvjedočenje, da su katolici dužni, *da briljiraju svojom spremom u svim područjima,* gdje imadu da izvršuju svoje djelovanje zato da »ih se vidi gdje stupaju na čelu svoga vremena« i da dokažu, da je katolicizam daleko od toga, da umanjuje čovječanske vrednote, nego da ih naprotiv potiče, da se razvijaju da služe. *Non solvit, sed adinplet!«*

U BOLESTI

Bolestan, majko, sam jako:
Srca već nemam ni truna.
Duša mi bolna, zgrčena
Gorkog je pelina puna.

Muče me sitni prstići,
Duša mi nemoćna jeca...
Prosi mi, majko, zagovor
Ma u kog Božjega sveca...

Sjeti se da sam djetešce
Od tvoje sazdano krvi,
Pa moli zagovor za me,
Da mora grudi ne mrvi...

Mogo bih umrijeti rano
Na hladnom ležati odru,
A Ti bi, strvena majko,
Usnicu ljubila modru...

SLUTNJA

Poslušaj, majko, niz kuću
Jesenji vjetrovi struje.
S visokog, crvenog tornja
Akordi mrtvački bruje.

Pjesma se jeziva lije
I dira prozore kuća.
Umire tamo daleko,
Daleko iza raspuća.

A ja se, majčice, bojim
Da meni zvone to zvona,
Da k meni dolazi samrt
Sa svoga ledenog trona...

Poslušaj, majko, niz kuću
Jesenji vjetrovi struje
S visokog, crvenog tornja
Akordi mrtvački bruje.

VLADIMIR Z. N. DOLAR

K. Pečnjak :

KOJE ZVANJE DA ODABEREM?

SVEĆENIK.

Svećenik je čovjek Božji. On će živjeti samo za Gospodina. Čast i slava Božja, volja Božja bit će njegova hrana i pilo. On će se brinuti, da se sveti ime Božje među sinovima ljudskima. On će biti sveti posrednik između uvriježenog Božjeg veličanstva i griješnog čovjeka. On će poravnat putove Gospodnje i uspostaviti sveti snošaj između Boga Stvorca i njegovog razumnog stvorenja, — uspostaviti snošaj Oca prema djeci.

Sam je Bog početnik svećeničkog zvanja. Sv. Pavao naglasuje: »I nitko sam sebi ne daje časti, nego koji je pozvan od Boga, kao i Aron. Tako i Krist ne proslavi sam sebe, da bude veliki svećenik, nego onaj, koji mu reče: »Ti si sin, moj, ja sam te danas rodio. Ti si svećenik do vijeka po redu Melkisedekovu«.

Prije negoli čovjek stupi u bilo koje zvanje, treba da razborito prosudi, imade li poziv za to zvanje, jer je upravo tolika nesreća stupiti u zvanje, za koje nije čovjek roden, kolika je sreća stupiti u zvanje, za koje Bog daje čovjeku svoj blagoslov. No ni kod kojeg zvanja ne mora se taj Božji poziv toliko naglasiti, koliko kod svećeničkog zvanja. Jer ni u kojem staležu nije promašeno zvanje toliko tragično i na toliku sablazan u ljudskom društvu, koliko u svećeničkom. Svećenik je čovjek Božji! Ako on nije to, on nije ništa! Kako ništa? Jest, on ostaje svećenik sa svim svećeničkim ovlastima, ali bilo bi mu bolje, da nije ništa.

No ako je svećenik uistinu čovjek Božji, onda mu nema premca u svim staležima.

Tko da si osim svećenika potpunoma dočara veličinu doživljaja starozavjetnih velikih svećenika, kad se čitavi narod tek nekoliko puta u godini sabrao u svetom gradu Jeruzalemu, a veliki je svećenik uz dizanje žrtvenih plamova i žrtvenog kâda te pobožni šapat naroda unilazio u svetište, a tek jednom u godini u svetište nad svetištem, da žrtvenom krvi poškropi kovčeg zavjetni u znak poklonstva i pomirbe s Gospodinom.

To su od prilike s v a k i d a š n j i doživljaji novozavjetnog svećenika, kad prinosi nekrvnu žrtvu Bogu. Lako je razumjeti veličajnost doživljaja velikog svećenika, kad je za svečanih dana unilazio u svetište nad svetištem, budući da je to bio tako rijedki doživljaj. Ali je na prvi mah čudno, što mnogi svećenici priznavaju, da je sv. misa čin, kojega se ne hvata dosada, za koji ne vrijedi ona: Quotidana vilescunt — svakidašnje se ne cijeni. Za revnog svećenika je svakidašnja sv. misa trenutak, u kojem mu Bog daje maleni predokus raja, kojim mu Bog već u sadašnjosti plaća velikodušnost, koju je pokazao, kad je stupajući u klerički stalež pred biskupom svečano izjavio: »Gospod je dio nasljedstva mojega i čaše moje, ti si, koji mi daješ nasljedstvo moje«. (Ps. 15, 5).

Najuzvišeniji je trenutak u svećeničkom zvanju, kad kao posredniku između Boga i ljudi prinosi pred Božji prijestol neizmjernu žrtvu, da u ime cijele Crkve dostojno prizna Božje Veličanstvo, pruži povrijedenoj Božjoj pravdi zadovoljštinu neizmjerne cijene i prinese prosnu i zahvalnu žrtvu. Možda se najviše djetinjih srdaca oduševilo za svećeničko zvanje promatrajući veličajan nastup svećenikov za presv. žrtve. Ono, što najstroža teološka znanost utvrđuje, instinktivno osjeća i zapaža djetinje srce, — da je svećenik najveći u svojoj posredničkoj službi prinoseći Bogu najdostojnju žrtvu.

Tako novozavjetni svećenik ostvaruje one proročke riječi: »Od istoka sunčanoga do zapada veliko je moje ime među narodima, i na svakom mjestu žrtvuje se i prinosi imenu mojem prinos čist«.

Znatan dio svećeničkog života sačinjava dijeljenje sv. sakramenata. On je u saobraćaju s vjernicima u svim važnijim zgodama njihova života od rođenja do smrti.

Iza »radosnog događaja« u familiji slijedi radosni događaj u crkvi. Iza tjelesnog rođenja dolazi duhovno. Tu nalazi mali krštenik velikog dobročinitelja za čitavi život. I osobna pobožnost krstiteljeva donosi krštenику neprocjenjivih darova. I krstitelj je odgovoran za krštenika.

Jednom zgodom sreo sam slučajno jednu obitelj, čije sam muško dijete krstio u prvim svećeničkim godinama. Moj krštenik bio je već na univerzi. Živo se zanimao, tko ga je krstio, i bio mi je predstavljen kao moj krštenik. Sjeo sam uza nj s riječima: Sjest ću uz svog krštenika, i ja sam osjećao, da smo davni znanci, da su tjesne veze među nama, da se poznajemo, premda smo se prvi put sreli iza krštenja. Osjetio sam i tom zgodom, kako počiva na čvrstim temeljima duhovno srodstvo, koje nastaje između krstitelja i krštenika, osjetio sam, da mu smijem kazati: Ja te rodih u Kristu, i zato smo blizi jedan drugome.

Jednom zgodom doveo je jedan otac svoje dijete, koje sam nekoć krstio, u crkvu, i promatralo je, kako krstim neko dijete. Otac je svoju kćerku poučio, da sam ja tako i nju krstio. Bilo joj je tada oko 4 godine. Kad sam god otada tu djevojčicu sreo, upitao sam je: A tko je tebe krstio, pa sam svaki puta primio odgovor: »Ti si mene kjstil«, i osjetio sam svaki puta tom zgodom radost i zadovoljstvo sasvim posebne vrsti. Ne znam, je li opet slučaj bio, sjeo sam u Zagrebu u ispovijedaonicu, da ispovjedam djecu, koja su došla na prvu sv. ispovijed. Pristupila je ta malena djevojčica. Poslije ispovijedi odmah je veselo javljala kući, da ju je prvi puta ispovjedio onaj svećenik, koji ju je i krstio.

Kako su to nježne i tijesne veze! I znade li ih svećenik podržavati, izvorom su plemenitih radosti. On će osjećati, da ne živi uzalud.

Razne veće i manje bolesti zadavaju liječnicima mnogo truda i napora. Ali kad je nakon teškog napora uspjelo liječniku spasiti bolesnika i kad čuje topli hvala vam, gospodine doktore, osjeća se sretnim, i taj mu je osjećaj sreće već lijepa plaća za sav trud. I svećenik je liječnik. On liječi duševnu gubu i unosi mir u srca. Njegova liječnička služba često ga veoma utrudi, ali i donosi i neizrecivo plemenitih radosti i utjehe. Kad ustane iz ispovijedaonice grešnik, koji se već osušio od teškog bremena strašnog grijeha, pa gotovo silom traži onu ruku, koja se čas prije podigla na odriješenje, da je iza dubokog uzdaha olakšanja zahvalno poljubi i stisne, i sa suznim očima zahvali, — onda je to čas, koji potresa dušom ispovjednikovom, čas, koji se tako lako ne zaboravlja. Ovakove uspomene vuku ispovjednika ponovno u ispovjedaonicu. I tkogod pozna ispovijedaonicu, složit će se sa mnom u sudu, da je to uredba jednako važna za Božje kraljevstvo kao i za socijalne snošaje među ljudima. To je institucija nad institucijama.

Iza odriješenja obično dijeli svećenik bratu svome u Gospodinu presv. Pričest. I to su dragocjeni doživljaji u svećeničkom životu. On znade, da smije svakome pričesniku, kad sa krušnikom pred njega stane, u srcu reći: Bogom te hranim! On je ujedno najbliži svjedok prevelike dobrote Božje, po kojoj se bezbrojno puta ponavlja uzvišeni prizor: sjedinjenje krhkog, ograničenog čovjeka s Neizmjernim! Pri tome šapne svećenik svom sretnom bratu:

»Tijelo Gospodina našega Isusa Krista čuvalo te za život vječni!« Koliko puta doživljava danas svećenik veličajnost ovakovog trenutka!

Savjestan i iskusan liječnik tako je rado viđen kod bolesničkog kreveta. No dolaze časovi, kad i najsavjesniji i najiskusniji liječnik mora iskreno kazati: Svaka je moja pomoć uzaludna. Otada ne daje više njegov dolazak utjehe ni bolesniku ni ukućanima, koji sa zebnjom u srcu čekaju tužni čas rastanka. To je trenutak, u kome može samo svećenik višnjeg Boga da unese mnogo utjehe i umirućem i njegovoj svojti. Njegova molitva i pomazivanje sa sv. uljem tvore vanredne učinke. To su časovi, u kojima se povezuje tako tijesna i nježna prijateljstva između ljubeznog svećenika i svih onih, koji su se s tjeskobnim srcem zajedno našli u kući žalosti. Otada je kući žive vjere tako draga prisutnost brižnog svećenika. A ako je prisutan i u posljednjim trenucima, onda je prava blagodat i umirućem i rastuženoj i zaplašenoj svojti. On je tada pravi anđeo poslan od samoga Boga, kome se umirući brat ili sestra vraća. I još mnogo dana iza smrti njegov dolazak u kuću ili susretaj gdje mu drago jest melem na tešku ranu.

Mi nismo još uvijek na kraju velebnih zadaća novozavjetnog svećenika u ovom svijetu. On imade da bude i svjetlo ovome svijetu. Sin je Božji došao na ovaj svijet, da rasvijetli one, koji sjede u tami. On je donio more svijetla na ovaj svijet. I kao što je uspjelo nedokučivom promislu Božjem, da suhu zemlju natapa divnom jednostavnošću, obilnom rosom i širokih i dubokih mora, tako mu je uspjelo da natapa rosom svog nebeskog nauka na najjednostavniji način srca ljudi dobre volje u svako doba po svem širokom svijetu. Poslao je u tu svrhu dvanaestoricu, većinom priproste ribare, koji su opet našli i svoje pomoćnike i svoje nasljednike. Svaki je svećenik malena cjevčica, kroz koju natapa Gospodin mnoga srca nebeskom, evanđeoskom rosom, čistom kao kristal. I svećenik ne treba ništa drugo da čini u tom svijetu, negoli da revno naviješta neiskvarenu riječ Božju, i već je velik čovjek. Jest — velik, jer ga je Bog takvim učinio. O njegovim ustima visit će stotine, od sitne djece, kojima će prijatelj malenih pružati hljeb, do sijedih staraca, čije ga srebrne kose potiču na duboko poštovanje.

Gdjegod se s razumijevanjem sluša riječ evanđeoska, tamo cvate kultura, tamo se pustare obraćaju u čarne bašte. Kudgod je ovim svijetom prošao novozavjetni svećenik, bio je ujedno širitelj zdrave kulture. Zato on i jest ujedno kat' eksohen kulturni radnik.

Stoga i reče prorok Malakija: »Usne svećenikove čuvat će znanje«. (2, 7). I gdje nestaje ovo znanje, nestaje pomalo i kulture. Zato je on: »sol zemlje«, doklegod je svećenik po Božjem srcu.

Zar ne, dok stupa ovom zemljom svećenik, kakva smo opisali, stupa zemljom čovjek Božji — Alter Christus. To i jest pravo njegovo zvanje. Po njem i u njem nastavljat će Krist svoj život i rad na zemlji.

Nije šala uzgojiti se do ovako visokih uzgojnih ciljeva. Za to treba mnogo mira, sabranosti i refleksije. To i jest razlog, da Crkva skuplja kandidate svećeničkog zvanja u sjemeništa, te se bez drugih briga i smetnja posvete svojim uzvišenim ciljevima. Razumije se, da je taj mir, ta zgoda za sabranost i refleksiju, talenat, za koji će dužan biti svaki kandidat da jednom položi račun pred Darovnikom ovih izvrsnih darova. I kad ne bi upotrijebio taj talenat, ne bi mogao biti svijetu ni svijetlo ni sô. On bi postao bljutavom soli, koja nije ni zašto, nego da se baci napolje, da je ljudi pogaze.

Sam teološki studij veoma je zanimljiv. Ta on rješava probleme, koji najvećma interesuju ljudski duh. Svećenički kandidat mora da postane mali

filozof, teolog, socijolog, poznavalac umjetnosti, — pa uopće, koje znanje ne služi mu veoma mnogo u njegovu staležu? Želji ljudskog srca za spoznajom obilno udovoljuje svećeničko zvanje.

Nastup pak svećenikov u javni život prvom sv. misom tako je sjajan, da je želja za tim nastupom bila kod mnogog mladića prvi povod, da je poželio za svećeništvom.

Naravski, kod tog motiva ne smije ostati nijedan kandidat. Njegova nakana treba da bude, slaviti u svom zvanju Boga i spasavati neumrle duše. Uz darove prirode i milosti ovo je dostatno, da odlučimo posvetiti se svećeničkom zvanju i ponudimo biskupu, da nas primi u svoj kler. Ovo je t. zv. unutrašnji poziv.

Kad pak biskup primi ponudu, onda imade kandidat ono, što se zove svećeničko zvanje, i prije toga nitko ne može svojatati sebi pravo, da postane svećenikom.

No biskup može sposobnima i ponuditi, te postanu svećenicima, dakle potražiti svećeničko zvanje. Pa i svatko može, pogotovo u današnjoj velikoj nestašici svećenika potaknuti sposobne, neka bi učinili žrtvu na slavu Božju i spas duša.

Nije prema tome teško upoznati, zove li nas Bog u svećeničko zvanje. Uz sposobnost i dobru nakanu poziv biskupov — i mi smo sigurni, da po Božjoj volji polazimo tragom Kristovim, da po Božjoj volji postajemo ovom svijetu — Alter Christus.

Tko zna, nije li Gospodin odlučio kazati i našem narodu, kao što je nekoć rekao Izraelcima po Jeremiji proroku: »Dati ću vam pastira po svom srcu i pasti će vas znanjem i naukom«. Dao Bog, da bude među tim pastirima po Božjem srcu barem nekoliko čitatelja naše »Luči«.

NA RUŠEVINAMA

Tu gdje korov raste i gdje trava niče,
Gdje cvrkuću laste i gdje sova kliče,
Razvaline stare na proplanku stoje:
Uzdižu se tužno; prošle dane broje.

Pokoljenje davno, svoga gospodara,
Branilo je vjerno uz zidine ove:
Sa strijelom i lukom i vrhom handžara,
Lomeć štite sjajne, bijuć vitezove.

Rijeka se je bojna pjenušeći vale
Crvenila krvlju divljijeh junaka:
Leševi su tužno po njemu plovili.
U gradu se tresla i zidina svaka,
Od gromova kojim dušman je grmio
Nad tvrđavom vatru sipajući živu.
U jauku bolnom ranjenik je kleo
I stenjao gorko u tu maglu sivu.

Tu gdje nekad slavno neko pokoljenje,
Borilo se hrabro uz zidine ove,
Gdje je koplje nekad lomilo kamenje
I ništilo hrabre, gorde vitezove,

Tu sad korov raste, gusta trava niče
Tu cvrkuću laste, tu sad sova kliče...

JOVAN A. MARKOVIĆ

IZ TRIPTIHONA O MOME SRCU

III. Jutro.

Negdje u daljini
zaplakalo zvono...

I dok crkva prazna
čeka
one koji neće doći
polako se moje
otvaraju
oči

...a u dušu odmah
uđe slutnja neka.

U prozor mi kuca netko
tako tiho:
Tko me jutros
pod prozorom
čeka?

To su moje misli
moje sestre rane,
sirotice male
na prozoru jutros
tiho zakucale.

O evo me odmah,
sirotice moje,
A sinoć ste sama
Vi pustile mene
Nekuda ste pošle

Al' ste opet jutros
sestre k meni došle.

Dođite u njedra
pa neka ste bolne
moje srce sve vas
blagosivlje
voli...

Dođite,
poćemo put brijega
odkud zvono plače
gdje nas, sestre, čeka
olakšanje naše.

I onda
nosiću vas danas
lakše, sve dok veče
smirenje ne spusti.

*

Kô ovoga jutra
tako će i sutra
zaplakati zvono...

Kô ovoga jutra
tako će i sutra
pod prozorom mojim
sirotice rane
prozeble i same
opet čekat' na me.

I. LENDIĆ

POGREB

Žalosno jecaju zvona
I plamte voštane svijeće.
Uz brdo laganim krokom
Turobna povorka kreće.

Stupaju. Mrmore ljudi
I svete i tople prošnje.
Vjetar je stao. Miruju
Procvale, mirisne krošnje.

Pelud se prosuo žuti.
Posuo latice rujne.
Ptice se sitne smirile:
Spustile glavice nujne.

Žalosno jecaju zvona
I plamte voštane svijeće,
Uz brdo laganim krokom
Turobna povorka kreće.

VLADIMIR Z. N. DOLAR

FEUILLETON

ŽIVOT TALIJANSKE AKAD. OMLADINE

I.

Nekadašnji bučni i u svakom pogledu zanimljivi život na talijanskim sveučilištima, opjevan čak u tolikim literarnim djelima (A. Fusinato: Lo studente di Padova), kao da je potpuno zanijemio: tradicijonalnih štrajkova, protesta, demonstracija sasvim nestade, dok je u životu talijanske akademske omladine inauguirana nova era rada i discipline.

Taj novi duh osjetite, netom stupite na tlo rimske »almae matris«. Pisac ovih redaka bio je neugodno iznenađen, kad je pročitao na zidovima obješenu opomenu: Qui si saluta romana menta. Jedina pomisao, koja mu je služila na umirenje, bila je ta, što na tom sveučilištu ne poznajem nikoga, pa prema tome i ne trebam nikoga pozdravljati. Ako pak pročitate objave rektorove (rektor je neki Millosevich naš renegat), opažate kako ovaj nastoji da se prikaže veći fašista od samog Mussolinia-; tako na pr. objavu »duce-a«, u kojoj ovaj izriče pohvalu akad. omladini radi njenog držanja pri jednoj fašističkoj manifestaciji, daje izvjesiti po svim uglovima universiteta, dodavši naravski komentar, u kojem ne nalazi riječi da izrazi svoje zadovoljstvo, a završava: ancora e sempre . . i dalje i vazda budite . . .

Jedan momenat vrlo interesantan, a to je tretiranje religije u predavanjima. Poznato je svakome, da su predavanja svećenika i profesora historije kršćanstva E. Buonaiuti-a suspendirana, netom je ovaj radi svojih heretičkih nazora bio sa strane kat. Crkve izopćen najtežim crkvenim ekskomunkacijama, što opet ne znači da je E. Buonaiuti prestao biti članom profesorskog kolegija rimskog univerziteta. Njegovo ime biva i dalje registrirano u indeksu predavanja, koja su časovito suspendirana, ali koja ipak jednom mogu da se nastave, kada bude za to zgodan čas i momenat. Trebamo ipak priznati, kako je rimski universitet potpunoma izmijenio svoju nekadašnju agresivnost prema svemu onome, što je bilo katoličko. Profesor talijanske literature govoreći o poznatoj Carducci-evoj odi »Satani« ulaže čitav sat da dokaže, kako ova oda nije nikakovo remek djelo Carducci-evo,» poričući joj na koncu svaku originalnost i nazvavši sve ono, što Carducci u toj odi veliča kao prosto korteširanje za ideje masonstva.

Da je netko otrag par godina ovako javno što utvrdilo, bio bi doživio velikih neprilika, dok danas to svatko sasluša mirno i bez jedne riječi prigovora.

Netko bi iz ovoga možda mogao zaključiti, da ovdje zbilja vladaju idealne prilike. Ovakav bi zaključak bez sumnje bio pogrješan: pojedini slučajevi ne predstavljaju raspoloženje svih ostalih profesora; đaka, kao što opet izvjesna izjava jednog pojedinca ne može da bude mjerodavna za prosudivanje prilika, koje danas vladaju.

Svi oni masoni, koji su do otrag par godina eksistirali, jamačno postoje i danas. Njihovo djelovanje, kada se njihova politička ideologija bude poklapala sa ideologijom sadašnjeg režima, doći će ponovno do izražaja. To je jedan od razloga, zašto na rimskom univerzitetu vlada potpuno mrtvilo, ovakovo stanje predstavlja jedno prolazno stanje reakcije, u kojoj je isključena svaka izmjena misli, pa i sveučilište ne razvija onu djelatnost, koju razvija inače u normalnim prilikama.

Tek nekoliko sijedih glava i starih dama, što posjećuju sveučilište, evociraju nam ona stara vremena, kada su sveučilišta bila rasadišta svih kulturnih pokreta i ideja; danas, kada su napučena brojnim ženskim glavama, sveučilišta sve to više postaju tvornice za produciranje diploma, doktorata i laureata.

Sve to više pobjeđuje forma nad sadržinom.

Talijanska akademska omladina najbolje dokazuje, kako današnja generacija studiosusa nije kadra da se izdigne nad ostalim smrtnicima; u svom uniformiranom mišljenju, razgovoru, pozdravu ona se izjednačila ostaloj masi, koja kao da proživljava sretne dane resignacije i uvjerenja, da je tali-

janski narod našao svoga Mesiju, koji bdije nad njihovom sudbinom i srećom.

Zar ne jedno vrlo idealno stanje, kad ono ne bi predstavljalo jednu optičku varku, vrlo tešku i veliku iluziju.

II.

Circolo Universitario Cattolico Romano, to je danas jedini klub na rimskom sveučilištu, koji naravski uz fašističku organizaciju postoji. »Circolo Cattolico«, ako ćemo da prosudujemo po raznolikom programu rada, koji svake sedmice biva objavljen, pokazuje veliku intenzivnost u svom radu. Duhovni život to je bez sumnje onaj sigurni temelj, na kojemu oni baziraju čitavo svoje djelovanje. Nedjeljna zajednička sv. Misa i Pričest, duhovne vježbe, pokazuju nam, kako je ova omladina uspjela vrlo lijepo da nađe sklad između teorije i prakse. Mnogi članovi ovog društva su ujedno članovi koje vjerske udruge, pa mnogi od njih nose javno znakove trećeg reda sv. Dominika, sv. Franje i ostalih sličnih udruženja. Osim ovog praktičnog ispovijedanja načela Kat. Crkve, u njihovom udruženju postoje posebne sekcije, koje tretiraju razne religiozne probleme, kao što je sekcija za proučavanje Evanđelja, apologetike, misija i sekcija sv. Vinka Paulskog. Osim toga na raznim učilištima (Gregorianum, Angelicum) drže se specijalna predavanja za katolički laikat, u kojima se ovaj nastoji uputiti u sva ona pitanja, koja jednog inteligenta mogu zanimati. Shvatljivo, da ovako nešto može da ima samo Rim, u kojem ima veliki broj universa, profesora itd.

Ne smijemo ipak misliti, da je ovdje svaki katolički student bogzna koji veliki »lumen«, jer Talijani vole više puta da se nabacuju problemima, koji se ne rješavaju njemačkom skrupoloznošću. Njihova argumentacija ne može svakoga da zadovolji. Svećenik, na pr. u crkvi drži konferenco o jednom vjerskom pitanju, pa osvrćući se na neke primjedbe protestanata, da pobije njihove tvrdnje kao glavni argumenat iznosi, da je Luter bio pijanica, koji je od jutra pa do mraka pio ne vino, nego pivu.

Osim ovog ispitivanja religioznih problema katolički akdemičari posvećuju brigu oko produbljivanja svog studija, pa svaki fakultet ima svoje sekcije, koje sa katoličkog stanovišta promatraju rezultate znanosti u raznim područjima.

Kako vidite dosta na veliko zamišljen program rada, koji dakako u svojoj praktičnoj primjeni nije tako uzoran. Nije nešto neobična, da se jedan sastanak ne održi, jer dođe tek jedan ili dva člana.

To sve ne mijenja ništa na stvari, dobra je volja tu, koja ovdje ne prestaje nikada. Čvrsto uvjerenje prožimlje svakog katoličkog Talijana, da bi za Krista podnio i najteže, torture, a to je ono, što podaje čitavom njihovom vjerovanju neki osobiti čar i snagu.

Možda ipak jednom ovaj religijozni momenat, koji je tako jako usađen u srcu ovoga naroda, a koji je ograničen na sakristiju, dođe do jačeg uticaja i u javnom životu. Nadajmo se, da je sadašnje stanje tek jedna priprema za budući nastup, u kojem će talijanski katolici kazati svoju odlučujuću riječ. To će tek značiti realizaciju načela, za koje vojuje Kat. Akcija u Italiji i čitavom ostalom katoličkom svijetu.

F. Sentinella.

ĐACI I ROMANI

Romani su najčitanije knjige. Kad se govori o književnosti, općenito se najviše misli na romane. Dok je drama, a osobito umjetna pjesma stegnuta na najuži krug publike, romani se čitaju jednako u gospodskim salonima kao i u sirotinjskim kućama. Teško je reći, u kojim se slojevima naroda romani više čitaju. Više se tu radi o tome, kakve su vrste koji romani. Ali sigurno je to, da mladež svih slojeva najviše čita romane i da romani prema tome imadu, što se njihova utjecaj tiče, najviše odgojne važnosti za mladež. A među mladeži vrijedi to osobito za đake, koje već škola upućuje na čitanje i koji cijeli svoj mladenački život provode u drugovanju s knjigom.

Nekima već u pučkoj školi dođe u ruke koji roman, osobito ako je iz porodice, gdje vidi, da roditelji, stariji brat ili sestra više čitaju. Takvo dijete onda i samo posegne za knjigom, a često mu je i stariji dadu. Naročito pustolovni romani nalaze dobar odziv već i u dječjoj duši i mašti, pa ima vrlo mnogo djece iz osnovne (pučke) škole, koja čitaju romane Karla Maya, Julesa Vernea, Bret Hastea, dapače i Jacka Londona i druge. Ta ljubav za pustolovne romane prevladava uopće u dječačkim godinama i u primitivnim dušama. A valja znati, da je utjecaj štiva na takve čitatelje nada sve znatan te može ostaviti tragova u takvim dušama i za cijeli život.

Ne valja zato potcjenjivati sklonost k čitanju pustolovnih romana, nego tome treba i te kako svraćati posebnu pažnju. A daštvo je tu u prvom redu pozvano, da tu sklonost regulira onako, kako to budućoj inteligenciji dolikuje. Žalosno je, što moramo konstatirati, da se i među daštvom vrlo mnogo čitaju kojekakovi funt-romani, što se danas izdaju u svescima, te im obično ne znaš ni za autora, a da o poduzećima, koja ih izdaju, i ne govorimo. To štivo sumnjivih autora, sumnjivih izdanja i još sumnjivijih moralnih kvaliteta zarazuje u pravom smislu riječi mlade i najmlađe duše. A toj zarazi valja stati na kraj, ako ne ćemo, da se iz te zaraze rodi prava moralna kuga u ljudskome društvu. Svijesno daštvo, i starije i mlađe, može tu silno mnogo da učini. Badava je dakako propovijedati »Nemojte čitati tih i tih romana!« Ne! Nego protiv tih sumnjivih i zlih romana treba dati u jednakoj formi dobre romane. To je eto misao vodilja Knjižnice Dobrih Romana, koju je osnovalo Hrvatsko Književno Društvo sv. Jeronima pod današnjom upravom senijora katoličkog pokreta. Dobrim romanima suzbijati zle! Klin se klinom izbija. Kome više budeš davao u ruke dobrih romana, taj ne će imati ni toliko vremena za čitanje zlih romana, a i sklonost će se njegova čitanjem dobrih romana sve više odbijati od zlih. Zato, i samo zato odabrala je Knjižnica Dobrih Romana sad tako popularnu formu sveščića po dinar, da u toj formi izdaje Sienkiewiczeve najznamenitije romane. I uspjeh je tu. Odziv je velik. Osobito je daštvo pokazalo, kako rado prima dobro štivo, ako mu se daje u formi, koja mu je najpristupačnija i koja budi u mladim dušama najživlje zanimanje. I tako je đacima, koji i onako moraju poznavati djela Sienkiewicza, dana najpodesnija prilika, da širenje njegovih najboljih romana, izdavanih u sveščićima, izvršuju važnu kulturnu misiju u svojim vlastitim redovima, da suzbijaju pogubno haranje zlih romana i da podižu smisao za pravu ljepotu, koju daju Sienkiewiczevi romani. U tome, te u zanimivosti i napetosti radnje mogu se ti romani mjeriti sa svim ostalim romanima. A kod samoga Sienkiewicza Knjižnica Dobrih Romana, ako Bog da, ne će stati. Bit će još i drugih dobrih romana, kojima će se u istoj formi Knjižnica Dobrih Romana omjeriti na raznim sumnjivim i zlim romanima.

Pustolovni romani izdavani u formi sveščića po dinar nalaze danas najveću produ. Romani, koji nisu pustolovnoga sadržaja, obično se i ne dadu izdavati u tako malim sveščićima, gdje treba sadržaj da neprestano drži čitatelja u napetosti. Iznimka je tu Sienkiewicz i možda bi se još gdjekoji pisac našao, kojega bi djela tome odgovarala. A čim se koji roman izda u knjizi, odziv je čitatelja za polovinu, pače i za dvije trećine manji. Pa i nije čudno. Knjiga stoji redovno 20 ili 30 dinara, a to je teško najedamput izdati. Vrijedi to naročito za đake. Zato đaci manje kupuju romane Zabavne Biblioteke, Omladinske Biblioteke Kuglijevih i drugih raznih izdanja. Ti romani imaju svoju stalnu publiku u ženskom čitateljstvu i u onim slojevima, koji ili lakše raspolažu novcem ili imadu osobiti smisao za knjigu. Često je tu vrlo mala proda, pa je danas opća jadikovka, da vlada kriza knjige, jer se knjiga malo kupuje. Neki su izdavači morali i prestati s izdavnjem romana u knjigama, jer nisu našli dovoljno prilike, a da bi im se mogli naknaditi troškovi za njihova izdanja.

Knjižnica Dobrih Romana i tu može da zabilježi velik uspjeh. Tek je prije godinu i po počela da izdaje svoje romane (u knjigama) i već je dostigla brojem pretplatnika i čitatelja Zabavnu Biblioteku, koja se dosad smatrala najjačom na tom polju. A valja znati, da je Zabavna Biblioteka dosada izdala već preko 400 romana, dok Knjižnica Dobrih Romana broji tek prvih deset. Osim toga treba znati i to, da se Knjižnica Dobrih Romana izborom izdanih romana i cijenom njihovom nastoji prilagoditi što više široj čitalačkoj publici, računajući u to i đake. Knjižarska je cijena knjizi, izdanoj u Knjižnici Dobrih Romana, 15 dinara, a tko uzme kolo od četir knjige, dobiva svaku knjigu po 10 dinara. Isto tako, ako se među daštvom nađe povjerenik, koji nađe barem deset kupaca za te romane, računa se svaki roman samo po 10 dinara. Dakle faktično prevladava kod romana izdanih u njižnici Dobrih Romana cijena od 10 dinara. A to je svota, koja se mjesečno jedamput i u đaka može naći. Zato valja reći, da se, što se toga tiče, Knjižnica Dobrih Romana više nego ikoji drugi izdavač romana prilagodila i đaštvu. Ne valja kod toga gubiti s vida, da je gotovo svaki četvrti ili peti roman izvorni hrvatski roman. Toga u drugim izdavačkim biliotekama nema. I zato izvršuje Knjižnice Dobrih Romana jedan vrlo važan kulturan rad, koji će tek kasnija vremena znati pravo ocijeniti.

U životu đaka igra vrlo važnu ulogu čitanje romana. A sam đak mora imati toliko ponosa i samosvijesti, da se ne sni-

zuje do onog besvijesnog mnoštva, koje grabi za kojekakovim sumnjivim i prljavim romanima. U dačke ruke smjeli bi da dodu samo dobri i vrijedni romani, koji pomažu dizati dačku inteligenciju i ugodnim načinom oplemenjivati mlade duše. A svemu tome najviše odgovaraju izdanja Knjižnice Dobrih Romana, koja će se to više prilagodivati daštvu, što se on bude više približavalo k njoj. I kao što za godinu-dvije, tko bude htio da čita Sienkiewicza, morati posegnuti za njegovim izdanjima u Knjižnici Dobrih Romana, tako će se u njoj u dogledno vrijeme naći izbor najboljih i svjetskih i domaćih romana, koje svaki inteligentniji čovjek, u prvom redu dak, mora da poznaje.

Dr. Josip Andrić.

KAT. KNJIŽEVNOST I LITERARNI SMJEROVI

Ova tema je od početka našega pokreta bila vrlo često pretresana, a ipak sve do danas nema o svemu tome jednoga formulisanoga mišljenja, kojega bi se držala, recimo tako, za oficijelno mišljenje. O tome se pitanju nedavno povela riječ u domagojskoj literarnoj sekciji, kada je dr. Ljubomir Marković o toj temi održao predavanje. Kako je on danas naš najaktivniji kritik, a kao urednik »Hrvatske Prosvjete« prati sve književne pojave, njegovo mišljenje može biti od posebnog interesa, te zato ovdje iznosimo kratak resume njegova vrlo iscrpivoga predavanja.

Kada se danas govori o literarnim izmima, mnogi se odmah namršte i neće da više o tome raspravljaju. Kaže se pristašama smjerova, da vremena velikih umjetnika nisu poznavala izama. Međutim ne stoji ni jedno ni drugo. Izmi ili bolje smjerovi su postojali uvijek, samo njihovi savremenici nijesu dolazili na ideju, da ih okrste, kako se to danas radi sa svakom i neznatnijom pojavom. Tako imade primjena već u našoj starijoj književnosti, kada Ranjina i Zlatarić svijesno teže za tim da dadu nešto novo, te nikako ne žele, da i oni budu trubaduri. To je reakcija novoga načina života, koji se počeo razvijati, na onu trubadursku zaljubljenost i maniru, koju mi danas krivo nazivamo neiskrenom, jer ona je bila odraz života, kakav je bio u ono vrijeme. Taj način života se u doba Ranjine i Zlatarića već primjetio i to rada u literaturi novim smjerom, koji se suprotstavlja trubadurštini. Tako imamo kasnije romantizam, koji nije ništa drugo doli reakcija na hladni racionalizam, koji samo glorificira moć razuma. Romantizam je dao maha srcu i fantaziji. Kako je ta reakcija bila dosta snažna došlo je i do ponovne reakcije na romantizam, sa čitavim nizom novih literarnih smjerova, kojima tako obiluje devetnaesti vijek. Romantizmu se suprotstavlja realizam, koji je u svojim zahtjevima premalo radikalan, jer se njegova realnost i njegovo realističko gledanje na svijet očituje skoro uvijek tek u vanjskoj formi, tako n. pr. naš Đalski, i ako realist, u duši uvijek romantik, i te kako priznaje duh. Od njega je mnogo iskreniji naturalizam, koji samo hoće da dade ono što postoji, ono što jest i kako jest. On uklanja iz književnosti i posljednje tragove romantizma i ne će, da priznaje ništa, što se ne može vidjeti i opipati. Radi svega toga se javlja njemu oprečan simbolizam, koji je htio da zamijeni i realizam i naturalizam. Ali kako mu materijalistička filozofija nije nikako mogla poslužiti kao baza, simbolizam je postao ubrzo samo obmama, te se preživio prije nego se i razvio tako se ne može reći da nije ostavio jakih tragova.

Dakle među svim tim izmima devetnaestoga vijeka nastaje katolička književnost, pod kojim pojmom razumijevamo svijesno nastojanje na području literanoga rada, koje odgovara nastojanjima na ostalim područjima javnoga života, koja nastaju, kao reakcija na deskristijanizaciju društva. Umjetnički izražaj toga rada je katolička literatura.

Razumljivo je, da je među tolikim smjerovima postavljeno pitanje dali se katolička literatura ima prikloniti, kojemu od postojećih smjerova, koji, jer izlaze iz mutnoga vrela poganske kulture mogu zatrovati ona nastojanja oko katoličke literature ili ne. Na to treba odgovoriti.

Ali ako su literarni smjerovi stilizacija života i izraz generacija tada se najozbiljnije moramo pitati, da li je ispravno nijekanje smjerova ili katolici tek moraju stvoriti svoj posebni smjer. Tako su neki odlučno protiv svakih literarnih smjerova. Imamo primjere, kada se kod nas tvrdilo, da katolik ne smije bilo pristaša ekspresionizma koji istina, kao i većina smjerova na kraju ima mnogo lošega, ali bez sumnje ima i u njemu mnogo dobrih elemenata, kao i u drugim savremenim literarnim

smjerovima. Tako imamo naturalizam, čiji je zatočnik Zola, skrajnji materijalist, ali imamo i Hysmansa njegova sljedbenika, koji kao čovjek i kao vjernik ide ravno za svojim ciljem. Njegovi romani su do kraja katolički i ako je tehnika njegovih romana naturalistička, jer on, kao i ostali naturalisti, ide do dna, ali se on ne zaustavlja kao i ostali samo kod materije već on ide kao vjernik, i preko nje vodi ravno k Bogu. Proživjeli smo razne smjerove, čitali smo mnoge auktore, ali Hysmans i danas vrlo snažno djeluje i to baš radi onoga dosljednog naturalističkog naglašavanja onoga što jest, te po tome i on naglašujući ono što »jest« za jednoga katolika, postaje jak katolički pisac, za kojega je i vrhunaravnost realna. U toj dosljednosti vidimo mnogo više katoličkog nego u romantičnoj neodredenosti. To može da zvuči kao paradoks ali to nam utvrđuje baš današnje stanje francuske katoličke literature. Ako su ekspresionisti za sebe stvorili izraz surrealizme, mi bi mogli svoj katolički naturalizam nazvati supernaturalizmom. Isto tako se može katolicizmu prilagoditi ekspresionizam, koji je negacija naturalizma, jer se ne zadržava tek na formi i materijalnom obliku stvari, već traži bit, duh. Tako mi ne smijemo, ako pravo shvatimo i promijenimo te smjerove, osuditi ni jednoga ni drugoga. Naš naturalizam priznaje i svrhunaravnost (surnaturalizam). Ekspresionizam traži dušu. Tražimo je i mi. Tako se mogu pomiriti i ove oprečnosti, koliko god one satanističke i na prvi pogled akatoličke. I naturalizam i ekspresionizam su ipak bolji nego razvodjenost realizma, koji nastaje u najnekršćanskije doba, dok su nam oni, iako po svemu vjerenju isto tako daleko, ali po izražaju su nam bliži. Tako nam kod ekspresionizma mora biti simpatična njegova socijalna podloga. N. pr. neke stvari u našoj literaturi su stvarno manifest (Kulundžić, Krleža).

Dakle iz učenoga jasno proizlazi, da nije najzgodnije zabacivati ove smjerove. Ali i kod toga zaključka, moramo sebi postaviti pitanje, da li je to vrhunac naših težnja i onoga što će se stvoriti. Čini se da nije. U nas se jednom reklo, da bi mi morali stvoriti nešto svoje što bi se nazvalo s e m p i t e r n i z a m, nešto što bi diglo u nas smjerove, nešto što bi bilo ono veliko, ono v j e č n o, jer ona su velika djela takova ne radi smjera, kojemu pripadaju, već radi genija njihovih auktora. Danteova »Comedia« nije velika zato, jer pripada trubadurskom smjeru, dapače to je kod nje nebitno. Također imamo renesansu, kojoj pripadaju Rafael, Da Vinci, Michelangel, Tizijan, ali tu su opet oprečni svjetovi i ako pripadaju jednom te istom smjeru. Glavno je njihov genij, a ne smjer kojemu pripadaju. I Meštrović pripada Modernoj, ali gdje je on izdvojio od nje? Smjer je prama ovom izlaganju tek sličnost i akcidentalnost, a tek veličina stvaratelja nadvisuje sve i dava pravu vrijednost djelima. Nije dakle toliko važan smjer, koliko veličina pisca. Velika djela stvaraju Dante (gotik i trubadur) Calderon (čovjek renesanse), Šekspir, koji ne pripada smjerovima (u zaporkama uzgred budi rečeno katolik), a to su sasvim oprečni ljudi, što se tiče stila i načina pisanja. S tim ali trebamo uočiti i drugu činjenicu. Dante je veliki pjesnik, ali radi svoga genija, ali da je i najveći katolički pjesnik, to je djelo njegova vijeka, koji je eminentno katolički.

Dakle kolikogod nije nužno da se forsira težnja za namjerom, ali iz ovoga rezultira, da će ipak i da treba doći do smjera, kojem će za podlogu biti današnji katolički pokreti. Taj smjer se ne smije shvatiti, kao neka šablona, koja će uništiti individualnosti, ali će bit podloga onome jednome velikome pjesniku, koji će u sintezi svega dobroga u tome smjeru stvoriti epohalna djela, ono najviše, vrhunac naših nastojanja.

Dakle naš literarni smjer ipak ima smisla i koristan je. Štetne posljedice pomanjkanja smjera vide se očito kod Burget-a, kojemu, kolikogod se on trudio, ne usnijeva da u svojim djelima ostane otvoren katolik. Tako njegovo najsimpatičnije lice prisustvuje jednome duelu. To je duh katolicizma 19. vijeka. To je karakteristika Bourget-a, koji dok obračunava sa materijalnom ne povlači sve konsekvence (Diciple). Kod ovog djela postaje izrazitiji tek u epilogu. Dakle u velikoj većini tih njegovih djela ne vidi se nešta jačega što bi potsjećalo na to da je on katolički pisac. To se ne bi dogodilo da postoji katolički literarni smjer ili da je pristao uz koju radikalniju struju, jer njegov katolicizam je prigušen, dok Hysmans ne može, a da ne bude katolik i u svojim djelima. Isto tako kod Claudela, koji iako nije izraziti ekspresionist, ima s njime najviše dodirnih tačaka, vidimo pojavu da se uzdiže nad nejasnosti ekspresionizma i stvara djela, koja očito odaju katolički mentalitet. Dakle važno je da naši pisci proživljuju katolicizam, pa pripadali kojemgod smjeru. Mentalitet i uvjeti života utječu i te kako na literaturu u katoličkom smislu.

Kao resume svega ovoga razlaganja bio bi zaključak, da možemo obračunati sa svim smjerovima, dok ne izgradimo vrednote i na drugim područjima našeg nastojanja. Istina je, postoji trajna opasnost, da će se naši književnici rasplinuti u neodredenostima. Ali nama mora uvijek pritjecati u pomoć težnja za stvaranjem našega vlastitoga književnoga smjera, koji će biti rezultat katoličkog života i ne forsirati. U nas se jednom pokušalo formiranjem romantike, jer se umovalo, da kao što je narodni preporod počeo uspješno sa romantikom, da bi se isto tako i mi morali osloniti na kršć. tradicije romantike stvarajući katoličku literaturu. Predavač se ozbiljno bavio tim pitanjem i dolazi do zaključka da se na tome moglo samo dalje graditi, kao na bazi koja je zbilja kršćanska, a ne da se tu zaustavimo, jer se vremena romantike ne će više nikada vratiti. Zato katolici moraju ići usporedo s drugim smjerovima, te današnje stanje shvaćati kao prelazni stadij, koji se mora trpjeti.

I. B.

KNJIŽEVNOST I UMJETNOST

Dr. FRAN BINIČKI: IVAN HRVAĆANIN. Roman iz Hrvatske prošlosti. Izdanje Knjižnice Dorih Romana, Hrv. Književ. Društva Sv. Jeronima.

G. dr. Fran Binički, sada župnik u Ličkom Osiku, poznat je po svom književnom radu. Tim se radom bavio već od svoje rane mladosti. Saradivao je dosad u svim znatnijim listovima naše katoličke štampe. Glavna nota toga njegova rada bila je od uvijek smisao za hrvatske starine, za hrvatsku slavnu povijest, iz koje njegov snažni patriotizam crpi uvijek nove volje za rad i mladenačke snage.

Taj patriotizam i dobro poznavanje hrvatske povijesti unio je dr. Binički u ovaj svoj historički roman.

Obraduje u romanu rozdoblje hrvatske povijesti u prvoj polovici 16. stoljeća, a to je razdoblje očajne borbe s turskom invazijom, da se spase ostaci ostataka hrvatskog kraljevstva. Područje, na kojem se odigrava radnja romana, jest uglavnom Lika, gdje se vodi borba za svaku kulu, za svaki pedalj zemlje. No znatnim dijelom odigravaju se događaji i u Italiji, osobito Veneciji i u Rimu na papinskom dvoru. Tu nam pisac crta plastički prilike u Italiji i tamošnje shvaćanje o značenju očajne borbe Hrvata s Turcima. Prikazuje himbenu politiku perfidne Venecije, koja voli da šuruje s Turcima, nego da pomogne protiv njih Hrvate, jer želi da ih oslabi kako bi lakše mogla da ispuni svoje lakome težnje za hrvatskom obalom. Osobito je naglašena u sadržaju romana velika briga sv. Stolice za Hrvate u njihovoj teškoj borbi s nekrstom. Čitav svijet ne će ni da čuje vapaje hrvatskog naroda za pomoć i složnu borbu protiv Turaka. Ne će ni da čuje neprestano poticanje pape na krstašku vojnu protiv Turaka. Ni Budim sa slabim i mladim kraljem Ljudevitom ne mari za hrvatske nevolje. I u gornjoj Hrvatskoj, u Zagrebu, vlada, osobito nakon smrti junačkog bana Petra Berislavića, među stalištima nesretna podvojenost. I u tom očajnom položaju jedini je papa, koji ne zaboravlja ličkih junaka, već ih trajno snabdjeva novcem i oružjem.

Sve je te momente pisac dobro obradio i oni se vuku kao nit kroz čitav roman. No pisac je tu učinio neke stvari, koje možda smetaju pravilnom odvijanju radnje i kvare donekle jak dojam, koji bi inače neka poglavlja mogla imati. On je naime u prevelikoj revnosti, da prikaže sve znamenite tadašnje ličnosti, i sve znatnije događaje toga doba, iste upleo u pojedine epizode bez jače logične veze s ostalom radnjom, to kadšto upada odviše nenaravno i namješteno. Isto tako suviše često ističe po nekoje misli i reminiscence iz hrvatske historije, koje su tek kasnije, osobito u doba narodnog preporoda mnogo istrčane. Tako na pr. ona poznata o borbi Hrvata, dok se drugi narodi predaju kulturnom napretku. To se suviše ponavlja. Roman je već i opsegom prekratak, a da bi se sve to moglo uplesti i u sadržaju jače povezati s radnjom romana.

Posljedica toga jest, da roman dobiva odviše karakter historičkog referiranja, a štetovao je na tome, što širim obradivanjem pojedinih epizoda nije dano više romantičnih momenata, što bi bez sumnje bilo u skladu s karakterom toga romana.

Kadšto je pisac promašio i u obradivanju tadašnjeg kulturnog i društvenog milje-a, jer nam u nekim momentima crta prilike kakove nalazimo danas u našem narodnom životu. Možda je to pisac činio i hotimice, ali to se ipak doimlje malo previše kao

anahronizam. Napominjem kao primjer opis proštenja u Zažičnu na Malu Gospu 1522. gdje pijanica i odmetnik Ilija Vukšić s još nekoliko pokvarenih ljudi haranguira seljake protiv svećenika i narodne gospode. No imamo i epizoda, koje su majstorski obradene i drže čitaoca u velikoj napetosti. Tako na pr. prikaz krvave i junačke bitke na život i smrt kod Korenice i pogibija bana Petra Berislavića. Pa junaštvo male Barice Bogdanićeve i njezina pustolovina kao glasnice. Zatim pogibija krčmara Grge Neverića i pokvarene kokote Rike. Dijalozi se razvijaju brzo i glatko.

Glavna lica u romanu obradena su dobro, a osobito ono Ivana Hrvaćanina. Imamo tu i drugih junaka kao Ivan Petar Berislavić, pa knez i ban Ivan Karlović i drugi. No u glavnom licu, Ivanu Hrvaćaninu, prikazan je tip junaka, koji žrtvuje čitav život borbi i radu za domovinu i vjeru.

Od negativnih karaktera najbolje je ocrtan karakter slavohlepnog, kukavičkog, pijanice i izdajnika plemića Ilije Vukšića.

Po svemu zaslužuje ovaj roman, radi svoje jake patriotske note i svog dobrog historičkog sadržaja, da bude što više raširen. Jer je pisan jedrim narodnim jezikom, a radnja mu teče brzo, uvjereni smo, da bi se dao raširiti i u širim narodnim slojevima.

Preporučamo ga našem đaštvu, da ga raširi u svojim redovima, a i među drugima, tim više što se radi o piscu uglednom svećeniku, koji je u svom javnom radu imao prilike, da svojim poznavanjem historije sudjeluje kod krštenja našeg domagojskog pokreta, jer on je bio onaj, koji je dao našem glavnom akademskom društvu simboličko ime slavnog Domagoja.

Cijena romanu 15 dinara, uvezan 25 dinara. Naručuje se kod Knjižnice Dobrih Romana u Zagrebu, Trg Kralja Tomislava broj 23.

S. P.

ALBRECHT DÜRER. (400-godišnjica smrti, 6. travnja 1528.) — U isto doba kada je kod nas živio plemeniti i čuveni humanist Marko Marulić, čija je asketsko-moralna djela poznavala i poštivala čitava Evropa, kao posljednji dokaz nekadanjeg velikog svesvjetskog univerzalizma i jedinstva čitavog obrazovanog svijeta u latinskom jeziku i rimskoj Crkvi, živio je i stvarao u Njemačkoj srodan duh, daleko veći po umjetničkom značenju nego li naš pjesnik »Judite«, ali sličan ovomu po duhu svoga umjetničkog djelovanja. Albrecht Dürer ide bez sumnje u niz najvećih svjetskih umjetnika u koliko Njemačka može da dade jakih slikarskih talenata; jer Nijemci, kolikogod su na polju muzike dali najgenijalnije ljude, toliko u izražavanju bojom i oblikom zaostaju za drugim, naročito romanskim narodima. Tako Dürera na polju slikarstva u užem smislu nipošto ne možemo mjeriti o Rafaela i Michaelangela, o Rubensa ili Velaggneza, niti opsegom rada, niti zamašnošću djela; ali je zato njemački majstor to veći kao crtač i grafičar, te ga u tom pogledu ide prvo mjesto uz Rembranta i Lionardo da Vincija. S ovim posljednjim srodan je u tomu, što je po čitavom svom biću neki enciklopedist, eksperimentator, teoretičar svoje umjetnosti, poput Lionarda zapisuje i on svoja iskustva na polju svoje umjetnosti i hoće da kasnijim pokoljenjima ostavi naučno djelo, teoriju slikarstva. Djelo je ostalo nedovršeno, ali su iz njega poznate pojedine hartije kao samostalne cjeline; Dürer se opširno bavio problemom t. zv. »kanona« u slikarstvu, t. j. brojčanog razmjerja kao ideala pravilnosti u omjerima ljudskoga tijela, zatim tehnikom boja itd. Ta se crta opaža i kod njegovih slika uljenim bojama, gdje toliko pažnje posvećuje tehničkoj izradi, da ga ona zadržava u stvaranju, te znatno omeđuje njegovu produkciju na tom polju. Ali zato je to obilniji kao crtač, bakrorezac i drvorezac i tu je čak njegov rad tako bujan i obilat, da se moramo diviti već samom materijalnom radu, koji je kod toga u svojoj neumornosti obavio. Ali još više nas pri tom iznenađuje njegova punina stvaranja: Dürer se nikad ne ponavlja, uvijek pronalazi nove momente, čak i kad obraduje isti naslov, kao na pr. Muku Isusovu. Neiscrpiv je u iznalaženju uvijek novih pojedinosti, a da uza sve to ostaje vidno jasna jedinstvenost njegove umjetničke ličnosti: što je kod čitava Dürerova rada i najpotresnije, to je duboka izgradenost njegove čovječnosti, njegova pravog kršćanskog značaja, koji se odražava u ozbiljnosti, kojom gleda i hvata svijet, i u dubini, kojom ga se doima život. Na njegovim slikama i na prenatrpanosti, renesansne prebujnosti, njemačke nespretne naivnosti, čak i anatomijskih griješaka: ali nad svim tim nedostacima odnosi kud i kamo pobjedu iskreno i toplo čuvstvo, kojim je prožeto svako njegovo djelo. Skalu tih čuvstava kazuje opseg njegovih motiva, koji od grandiozno fantastičnog i nadljudski golemog ciklusa Apokalipse, pa duboko proosjećane Muke Isusove vodi do Života Marijina, dakle od najstrašnijega i najtragičnijega, pa do najnježnijega i najljupkijega, što može ljudski život da pruži. I to ne onaj svakidanji, često prazni i materijalni život,

nego život u svijetlu Božjih ideja i Božjega lica, kršćanski život, život najplemenitijega idealizma. Sasvim je jasno, da ovakov Dürer nije mogao pristati uz površni otpad Lutherov, nego je svojom toplinom i srdačnošću, dao novi dokaz za životvornu snagu katolicizma, a svojom dubokom ozbiljnošću i istinski proosjećanom melankolijom života pokazao, koliko ga se duboko dojmila ružna razvratnost i rastrovanost njegova vremena uza sve materijalno blagostanje, koje je humanizmu dalo vanjski sjaj i njegovu često bahatu objest Lj. M.

IVO TIJARDOVIĆ .(K premijeri njegove operete »Splitski akvarel«). Ima u Splitu i Splićanima nešto posebnog, nešto, čim se bitno odvajaju od drugih naših krajeva i gradova, pa sastojalo se to »nešto« u onom bećarskom naziranju na svijet i život, u onoj tako specifično »splitskoj« »rivi« i »kalama«, kao i mjesečinom ljetnom obavitog pjevanja »one o' Kontrade«. Naročito splitske pjesme sa koloritom širokih Kantilena, imaju svoj posebni karakter.

Takovim »pismicama« Split obiluje; one se tako reć: predaju iz generacije u generaciju. S druge strane ima u Splitu, kao što i u svakom gradu, tipova, koji nose sve njegove karakteristike, pa kao što su tipovi drugih gradova zapisani i sačuvani bilo po romanima, bilo u kazališnim komadima, tako je i u Splitu trebao da se nađe čovjek, koji će sve, što je »splitskog«, da probere i sastavi u jednu organsku cjelinu. Srećom se u Iva Tijardovića, jer on je taj, našao višestruki talenat, naročito podesan za izvršenje ovakove zadaće. S jednakim uspjehom ogledao se on na polju muzike slikarstva (specijalno karikature) koreografije i pisanja libreta. Tek u stihovima, kao da malo zapinje; valjda radi velike univerzalnosti.

Prvom svojom operetom »P i e r o t I l o« (prem. 1922. Izvodila se je u Splitu, Zagrebu, Osijeku, a ove godine s naročitim uspjehom u Čehoslovačkoj.) dokazao je Tijardović, da je zvan, da zastupa vedru umjetnost kod nas. Ta je operета nešto fantastičnog sadržaja i »internacionalne« muzike, ako se tako može nazvati ona poratna miješavina pučinijevskog sentimentalizma i američko-bečkih šlagera Već »Pierot Ilo« stoji nad niveauom prosječnih tadanjih operetnih produkcija

Zatim dolazi drugi njegov uspjeh, koji ga je učinio popularnim ne samo u Splitu, već i drugamo; to je sinteza svega što je splitsko: »Mala Floramye« (prem 1926. u Splitu). Ova operета ne će vjerojatno nikada prekoračiti opseg Splita, a i ne treba jej: ona je splitska i ostati će samo za Splićane.

Tradicijonalni tip, koji se je vukao kroz historiju Splita do u naše dane, ovjekovječen je u »šjor Bepu Peguli«.

Kakav je Tijardović u »Maloj Floramye«, takav je i u »S p l i t s k o m a k v a r e l u«, čija je premijera bila ovih dana u Splitu. Uspjeh je bio silan, a i zaslužen, jer je ova operета nesumnjivo najbolji muzički proćukat Tijardovićev, a splitska psiha, kako sam ju prije karakterizirao, dolazi opet do pravog izražaja. »Lešandro šofer«, »Marica i Tonči«, emancipovani, poratni tip »Perine« sve su to tipovi, koji dobro dopunjuju sliku Splita kakav je danas, sa svim svojim dobrim i rdavim atributima.

Osim ovih napisao je Tijardović i prigodnu operetu »K r a l j i c a l o p t e«, koja je u veoma kratko vrijeme načinjena, a da bi mogla doći u obzir prigodom kritičkog ocjenjivanja njegovih djela.

Radinost je njegova velika i skoro nepojmljiva. On je kod svake svoje operete autor libreta i muzike, koreograf, baletmajstor i dirigent.

Kako sam čuo, bavi se Tijardović komponovanjem jedne opere. Možda ipak malo presmion posao za njega, ali nadati se da će i tu zadaću svladati kao dosadanje.

J o s i p A n d r e i s.

ĐURO DIMIVIĆ: SV. IGNATIJE. »Sveti Ignatije« imala bi biti drama naše rase, drama naše krvi. I mi bi joj već zato štošta oprostili, ali u tom slučaju, kad ta drama nema gotov ni jednog dobrog momenta i kad joj je sama ideja gotovo do apsurdnosti izvrnuta, mi joj ne možemo gledati kroz prste, jer bi time dali autoru povoda, da bi pomislio, da je ono, što je skalupio, dobro, a to nije!

Osnova je drami narodna priča o Sv. Ignatiju. Neki se razbojnik utjecajem pustinjaka pokajao, stao je činiti dobra djela, prenosio je ljude preko rijeke, molio i posti. Uz to je salijevao usahlo drvo. Kad će se to drvo zazeleniti, bit će to znak, da mu je Bog oprostio grijehe. Nekog dana dođe jedan čovjek i zatraži, da ga brzo prenese preko vode, jer mu se žuri u selo, da skudi djevojku. No usred vode pomisli pokajnik, da kad je već toliko ljudi ubio, ubit će još i ovoga, samo da ne bi skudio djevojku, što je po narodnom vjerovanju veliko zlo. Kad se povratio, vidio je, da je drvo zazelenjelo. Bog mu je oprostio grijehe.

No naš autor uvodi nekakvu sveticu, koja kasnije poludi, pa ona okiti drvo brašljanom, a pokajnik misli, da je drvo zazelenjelo samo. I on umire uvjeren, da mu je Bog oprostio grijehe, a kad tamo on je na neki način isprevaren, on umire u potpunoma krivom uvjerenju. Pa još je više tu nemogućih momenata: šest lica i to najglavnijih lica umire tako, da na svršetku ostaje samo prorok i još koje neznatno lice. Ima u toj drami i jedan momenat kojim bi se imalo pokazati, kako peče naš narod sramota, te tu umire otac, jer mu je kći zavedena, što je opet jedno pretjerano traženje rasnog, jer takovih slučajeva smrti radi toga su kod nas gotovo isključeni.

Glumci su bili dobri, osobito gđa Podgorska i g. Dujšin, a zadovoljili su i ostali.

Inače komad je kritika različito primila, svakako treba konstatovati, da se o njemu pisalo svakako, što je i razumljivo, jer se djelo, kao nemoguće, ne može održati na reportoaru i znači još jedan neuspjeli pokušaj g. Dimovića. Dr. Marković u »Hrvatskoj Prosvjeti«, pisao je dosta povoljno o ovom komadu, u kojemu on kao stručnjak nalazi dobrih elemenata, ali će dozvoliti da su ostaloj kazališnoj publici, koja je u literarnim stvarima manje verzirana i koja ne pozna djela iz čitanja, njegovi razlozi vrlo slabo pristupačni.

Poznam ljudi, kojima se ne može zanijekati smisao za kazalište, a koji su iz kazališta izašli sasvim razočarani, praveći sebi za utjehu na račun komada viceve.

F r a n j o J. K r l e ž a.

JEDNA MODERNA IZLOŽBA. (Akvareli Zlatka Gorjana.) Ovih dana izloženi su u Urlichovom salonu akvareli Zlatka Gorjana. Slika ima 144! Poznato je, da je Z. Gorjan književnik, novinar i da se bavi prevađanjem japanske lirike (ne s japanskoga!) a sad vidimo, da je i slikar.

Kad stupimo u salon vidimo, kako čudan efekt prave slike na ljude. Neki se smiju, neki se zgražaju i mršte pod utjecajem isceranih i demonskih figura, a neki se zamišljaju ne bili dokučili smisao genijalnosti, koja je valjda izražena u ovim radovima.

U stvari ovo je doista jedna čudna izložba, jer sve su slike izrađene u jednom hipermodernom stilu. Susrećemo se i s ekspresionizmom, impresionizmom, trianguizmom, secesijom i svakakvim školama.

Z. Gorjan je bez sumnje čovjek jakog umjetničkog osjećanja i znade suptilno i neobično opažati. Zato su teme njegovih radova vrlo smione (n. pr. Križni put, Mudraci na šetnji, Ludaci u prirodi, Strah pred smrću, Patetični monolog, Bogataš na odru i t. d.), ali zato i često neuspjele po tehnici i izradbi.

Njegovi radovi su zapravo pokušaj, da se dade slika nekih naslućenih potsvijesnih dešavanja i zbivanja, koja se u svakom inteligentnijem čovjeku manifestiraju, i koja je uopće teško objaviti običnim načinom umjetničkog izražavanja. Po svemu se vidi, da nas je umjetnik htio uvesti u umjetničku stranu tog neistraženog područja naše duše. Ali nije uspio, jer je u većini radova upao u ekstravaganciju, koja ne može biti umjetnost. Neki njegovi radovi su genijalni po ideji, ali po obradi protivno i pravo je neko rekao, da vape za umjetnikom, koji će ih prikazati kako po svojoj zamisli zaslužuju.

U ovim radovima osobito ljudskim likovima ,nije teško naslutiti tragove i manire indijske ili japanske umjetnosti, koja umjetniku sigurno nije nepoznata.

Z. Gorjan radi gustim akvarelom i nezna za minucioznost. Kao što se predodžbe i emocije križaju poput munja u duševnom zbivanju čovjeka, tako nam i ovdje umjetnik to stanje nastoji prikazati adekvatnom tehnikom. Za to je karakterističan »Orhestar«, koji je prikazan zbrkom linija i ploha.

Zanimljive su kompozicije »Korzo« gdje čudne figure sa izrazom satanizma gole šetaju. Tu je naslućena neka istina. Karakteristična je i »Kazna«, gdje je čovjeku provučen kolac kroz glavu. »Pogreb« je slika raena samo sa zagazito plavom bojom i stvara čudan štimung. To je izgleda od najuspješnijih stvari. Sve u svemu: Jedan pokušaj da se dade nešto nova. Ideino stvari simpatične, ali u većini radova slabo uspjele. Zašto? Rečeno je.

S t j e p a n A l f i r e v i ć.

IZLOŽBA UDRUŽENJA GRAFIČKIH UMJETNIKA. Nedavno su grafički umjetnici izložili svoje radove, koji su polučili velike uspjehe. Ova izložba bila je tim zanimljiviia što su u njoj izlagali Bugari, Slovenci, Srbi i Hrvati Glavni organizator ove grupe grafičkih umjetnika bio je Milenko Đurić, koji je već u svjetskoj grafici svojim solidnim radovima zauzeo jaku poziciju Na ovoj se izložbi opet afirmirao svojim ciklusom »Rod«, gdje su nam snažnom invencijom prikazani mnogi problemi iz socijalnog života Umjetnik nam je pokazao, da se grafika, premda je tehnički najkompliciranija način umjetničkog izražavanja, dade upotrijebiti i za najteže teme

Od starijih treba spomenuti konservativca prof. O. Renarića, koji nam kao izvrstan crtač, prošavši sve načine grafičkog izražavanja daje vrijedne radove.

Od Slovenaca bili su zastupani kao najjači Elko Justin, sa svojim drvorezima

(Bethoven); zatim Hinko Smrekar, mladi ljubljanski umjetnik, koji nam u impresionističkim radovima daje stvari duboke sadržine. Njegov ciklus »Sedam smrtnih grijeha«, dovoljan je, da ga karakterišе kao jakog umjetnika. I prof. Saša Šantel izložio je mnogo slika. Snažno mu je djelo »U krčmi«, koje je radeno pokretno i uvjerljivo.

Na izložbi se susrećemo sa radovima gde Vjere Bojničić i Joze Bužana (bakrorez). Ovi hrvatski umjetnici poznati su nam kao dobri slikari i koloristi, pak kako se tek od nedavna okušavaju i na ovom polju jasno je, da zaostaju za profesionalnim grafičarima.

S velikim simpatijama primljeni su radovi Bugara Vasilija Zaharijeva, prof. akademije u Sofiji. Njegova »Ulica u Samokovu«, a osobito »Monasi u Kilu« imaju u sebi nešto jakog i specijalno slavenskog. Zaharijev je jedan od najboljih današnjih grafičara. Uspjeh ove izložbe potpuno je opravdan i pokazuje nam, da i naši umjetnici nastoje stići ostale narode.

Stjepan Alfirević.

JEDAN DOKAZ BRATSKE LJUBAVI. Slučajno mi je došla u ruke knjiga »Naši vladari«, od dr. S. Stanojevića, profesora beogradskog univerziteta, u izdanju »Narodnog Dela«, koje si je preuzelo da popularnim načinom prikaže povijest našega naroda. Svrha je svakako lijepa, ali se po gornjoj knjizi čini, da je sasvim druga, a ta je, da sva izdanja služe, kao jedna pomoćna sila u eri političke, gospodarske i ni centralizacije, u eri zapostavljanja Hrvata na svakome polju.

Gornje bi naime djelo trebalo dati sliku svih naših narodnih vladara. Velim »trebalo bi«, jer to nije, budući da o slovenskim, ma i županima, nema ni riječi. Trebalo bi se svakako navesti bar Boruta ili Goražda i ujedno reći razlog zašto Slovenci nisu imali vladare srodne Tomislavu, Stjepanu Nemanji ili Tvrtku I. To bi bilo potrebnije to više, što se baš o slovenskoj povijesti zna vrlo malo u narodu. — Hrvatske je vladare g. pisac stiskao na nekoliko stranica i na kraju knjige. Sigurno je štedio mjesto za opširno prikazivanje i hvaljenje srpskih vladara, pa je na pr. gotovo više rečeno o Vlastimiru (Vlastimir je prva jasna ličnost u srp. povijesti) nego o Tomislavu, prvom hrvatskom kralju.

Začudio me je opširan i na prvo mjesto stavljen prikaz Ljudevita Posavskoga. No to čuđenje prestaje, ako se pogleda u »Povijest Srba, Hrvata i Slovenaca« od istoga pisca. U njoj, naime, stoji ovo: »Prva država, koju su osnovali Srbi, Hrvati i Slovenci, bila je država Ljudevita Posavskoga (819.—822.)« za koju nastavlja: »Ako bi se ta jezgru prvobitne Ljudevitove države i moglo reći, da nije bilo ni srpsko ni hrvatsko«... (str. 21.), a ovo opravdava, što plemena u Panonskoj Hrvatskoj »nisu u to doba bila nacionalno opredjeljena prema ondašnja dva najvažnija i najjača središta, srpskom i hrvatskom«.

Ovo bi bio tek letimičan pregled te knjige, a još mogu dodati i to, da su svi bosanski vladari uvršteni u njoj kao srpski, jer pisac svu Bosnu i Hercegovinu smatra srpskim zemljama (dokaz za ovo opet u gornjoj povijesti). In—

CVIJET, VISOKO, god. VIII, Broj 3—4. Za sve one, koji vole naše srednjoškolske listove značio je ovaj broj Cvijeta jedno ugodno iznenađenje, ne samo po svojoj vanjskoj uspjeloj formi, nego i po svemu drugome, a naročito po shvaćanju, koje drugovi seminarci u Visokome pokazuju, kada se radi o katoličkom pokretu. Njihovo oduševljenje je znak boljih vremena, koja nastupaju za naš đački pokret, koji se opet razvija u smišljenom toku, da tako dade radnika, koji će imati široko srce za sve grane katoličkog gibanja kod Hrvata.

Vanjska strana Cvijeta zadovoljava, te je dapače vrlo dobra, radi nove tiskare, koju im je priskrbio njihov provincijal. Drugovi su sa dosta ukusa upotrijebili slova, koja su imali. Mislim, da su tek nezgodno izabrali ona slova na vrhu svake stranice iznad linije, koja kada bi bila jača, a slova kada bi bila manja, list bi dosta dobio na izgledu. Osim toga brojevi, koji numeriraju stranice nijesu dovoljno u stilu ostaloga, ili ako drugovi nemaju zgodnijih tada bi ih mnogo bolje mogli smjestiti na dnu stranice, ali ne po sredini, nego više prama vanjskim rubovima i bez onih crtica sa strana. Na naslovnoj stranici bi trebalo ukloniti suvišne linije i tekst skratiti, da ostane tek najpotrebnije. Osim toga bilo bi vrlo lijepo, kad bi omot bio od drugoga materijala, i kad bi list bio parafiran drugom uzicom, jer je ona i previše uredska.

Ove opaske moraju drugovi shvatiti tek kao savjete, da im njihov list bude dotjeraniji, jer bi bilo šteta, kad već imaju mogućnost, da već kao đaci steku smisao za lijepu tehniku lista, na što se u vanjskom svijetu pazi mnogo više nego kod nas, a naročito se u provinciji o tome vodi vrlo malo računa.

O sadržaju se lista dade mnogo pohvalna reći, a sve se može sažeti u jedno, da su radovi na dostojnjo visini, te da se drugovi jako emancipiraju od onih običnih početničkih mana, kojih je prošle godine bilo prilično mnogo. Ove godine toga nema i to moramo istaknuti sa pohvalom. Ove godine Cvijet pruža dojam lista, koji pokazuje mnogo ukusa, a izgleda da ima i talenata. Imamo tu u Cvijetu velik broj pjesmica i više kraćih beletrističkih stvari, kojima je zastupan veći broj saradnika. Međutim nije to još ono odlučno što Cvijetu daje konačni ton dobrog lista, koji je potpuno dorasao svojoj zadaći, to su njegovi članci, koji nam dokazuju da drugovi, osim pisanja stihova prate i razumiju i drugo, što nam je vrlo potrebno.

U ovom broju vidimo dva takova članka, od kojih je jedan o dru V. Deželiću st., a drugi o pok. Rogulji. U feljtonu pored drugoga imamo kritike, koja pokazuje živ interes za rad ostalih drugova. Neka mi bude dozvoljeno, da na ovom mjestu spomenem jednu neugodnu pojavu kod nekih naših listića, čiji urednici misle, da je vrhunac kritičarske sposobnosti, ako se udari oštrom kritikom na druge listove i misle da time njihov list nešto dobiva, ako se obori drugi list, što nikako nije istina. Ovo se sve doduše ne odnosi na Cvijet, ali i kod njega u ovome broju susrećemo kritike pisane polemičkim načinom, što nije uvijek zlo, ali je ovdje Cvijet počastio oštrom kritikom jedan list, koji u najmanju ruku nije nikako lošiji od njega.

Sve u sve, ovim se brojem Cvijet dostojno afirmirao, te želimo, da samo tako dalje nastavi. I. B.

NOVE EDICIJE NAŠIH KNJIŽEVNIKA. Naša katolička književnost razvija se pomalo, ali sigurno i prati katolički pokret već od njegovih početaka. Naši pjesnici i književnici nastoje, da svoja katolička osjećanja prenesu i u svoja djela, da bude potpun sklad između kat. života i kat. književnosti. Time naša kat. književnost ne unosi ništa nova, već se samo veže na čitavu našu stariju književnost, koja je svojim osjećajem potpuno katolička.

Već smo više puta imali prilike čuti laskavih riječi i od naših protivnika o našim pjesnicima i književnicima, ali možebit, rijetko je kada bilo moguće kojem našem pjesniku izdati svoje pjesme, a da bi bila osigurana proda. Ovih dana izlaze iz štampe u nakladi »Narodne Prosvjete«, a u redakciji M. Ujevića, dvije zbirke pjesama.

Prva je zbirka »Riječi srca«, od Ive Horvata, a druga »Novi stihovi« od Cvite Škarpe. Našim čitateljima ne treba ni govoriti o poeziji ove dvojice, pa stoga ne će valjda biti niti jednoga među njima, koji ne će te pjesme kupiti. Knjige se mogu naručiti kod »Narodne Prosvjete«.

Osim ovih pjesama bit će doskora dovršena knjiga »Mladost Tome Ivića« od M. Ujevića. »Toma Ivić« je već poznat u javnosti još iz »Hrv. Prosvjete« i »Almanaha Luči«. Sada će to djelo dovršeno i donekle prerađeno biti izdano u nakladi Društva sv. Jeronima. Upozorujemo već sada naše čitatelje, da ove knjige kupe i da ih čitaju, jer od toga će biti dvostruke koristi. Čitajući ove knjige doživjet ćemo rijetki umjetnički doživljaj, a kupnjom ćemo omogućiti i daljnje izdavanje djela naših kat. književnika.

KULTURNI SVIJET

Dr. JOSIP BRUNŠMID O SEDAMDESETGODIŠNJICI ZASLUŽNOG RADA Prije nekoliko dana proslavio je sedamdesetu godišnjicu svoga rođenja jedan od naših velikih hrvatskih naučenjaka dr. Josip Brunšmid, prvi profesor arheologije na zagrebačkoj univerzi i mnogodišnji predsjednik zagrebačkog arheološkog muzeja. Tiha ova proslava, dolična ozbiljna naučenjaka zainteresirala je gotovo sve evropske naučne krugove, kako dokazuju brojne čestitke i oduševljena priznanja mnogih svjetskih naučnih zavoda i evropskih kapaciteta na znanstvenom polju.

Profesor Brunšmid jedan je od takovih nesebičnih i skromnih radnika, koji su bez ikakove primjese ličnih ambicija posvetili sav svoj život samo nauci, ali i takovih na kojima se gotovo punom mjerom ispunio onaj teški zakon sudbine, koji stiže velike ljude i po kojem njima samima nije dopušteno, da uživaju plodove svoga rada. Provodio je život pun odricanja za nauku i ispunjen neumornim radom, koji je iscrpio njegove sile, i danas sjedi jubilarac skršen bolešću prima na bolesničkom krevetu čestitke svojih drugova. Pa kada čuje želje, da i danas njegovo vanredno znanje posluži unapređenju nauke, sva njegova reakcija volje i osjećaja očituje se u jednom bespomoćnom pokušaju da se podigne sa svog ležaja i da se vrati svom radu. Nažalost i priroda ima svoje zahtjeve, koji nemaju pijeteta spram nauke, pa treba i njima mnogo žrtvovati.

Nadamo se, da će odmoreno tijelo za-

služnog profesora, koje se danas pomalo oporavlja, dopustiti velikom duhu, da još kojom tekovinom zaduži čovječanstvo.

Roden je u Vinkovcima 10. veljače 1858, gdje već u najranijem djetinjstvu, otkad je naučio čitati i pisati, boravi čitavo vrijeme samo uz knjigu. Ondje je svršio gimnaziju, a onda se na arheološko-epigrafičkom seminaru u Beču spremio za budući naučnički rad. Neko vrijeme bio je profesorom na vinkovačkoj gimnaziji. U to doba počinje on sakupljati svoju zbirku starih novaca, koju je poslije poklonio zagrebačkom muzeju i javlja se naučnim radovima u Ljubićevom arheološkom »Vjesniku«. G. 1893. postao je kustos, a god. 1896. direktor zagrebačkog arheološkog muzeja. Iste godine imenovan je izvanrednim profesorom za staroklasičnu arheologiju na zagrebačkom sveučilištu, g. 1902. ostao je redovitim sveučilišnim profesorom. Neko vrijeme bio je upravitelj Strossmayerove galerije slika. Izabran je članom odbora arheološkog muzeja u Pragu i članom numizmatičkog društva u Beču, a kad je umro naš historik Tadija Smičiklas, imenovan je predsjednikom povjereništva za čuvanje spomenika. God. 1924. bio je penzioniran.

Velike su njegove zasluge za razvitak zagrebačkog muzeja, koji je njegovim nastojanjem postao uglednim i poznatim naučnim zavodom. Neumornim iskapanjima u Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji povečao je predhistorijsku rimsku zbirku. Nađene predmete kao i mnoge kupljene, koji su imali manju vrijednost, jer nisu bili pripremljeni za muzej (danas je njihova vrijednost velika) sam je očistio, restaurirao, složio u sistematske zbirke, načini kataloge za te zbirke i publicirao u svojim radovima. Naročito je važna golema numizmatička zbirka, koju je uredio sa stručnim katalogom sa 76.500 komada. U vrijeme svog dosadašnjeg naučnog rada načinio je otkrića od velikog značenja za daljnji razvitak arheoloških znanosti i za poznavanje prethistorije naših krajeva. Većina njegovih radova štampana je u »Vjesniku hrv. arheološkog društva«, kojeg prof. Brunšmid uređuje od god. 1895. Pod njegovom redakcijom izašlo je 14 svezaka ovoga časopisa, kojemu je Brunšmid dao mnogo bolji naučni sadržaj no što ga je imao prijašnji »Vjesnik«.

Kako je bio uzoran direktor muzeja, tako je bio maran i kao profesor. S velikom savjesnošću spremao se noću za predavanja, jer mu je dan bio zaokupljen muzejskim poslovima. Do kasno u noći vidjeli su prolaznici na Akademskom trgu kroz prozor njegovu sijedu glavu, kako se sagiba nad pisaćim stolom u njegovoj radionici u muzeju. Prema đacima bio je dobar i rado im pomagao u njihovim pokušajima. Tako, da je i svoja skripta pisana vlastitom rukom posuđivao đacima.

Nije tražio priznanja, nije radio za slavu, pa ipak su svjedočanstva naučnog svijeta o njegovom radu vanredna.

Njegovi su mu drugovi stručnjaci iz inozemstva zaželjeli u interesu znanosti, da se što skorije oporavi od svoje bolesti. Iste želje ispunjaju danas i njegove učenike, koji su ga i u ličnom saobraćaju naučili cijeniti.

Jedna učenica.

RADNIČKI KOLEGIJ NA SVEUČILIŠTU U OXFORDU. Već ranije pokrenulo je Katoličko Socijalno Udruženje Catholic Social Guild, u Engleskoj, osobito sada pokojni Isusovac Charles Plater misao posebnog (kolegija) za katoličke radnike, koje bi bilo u vezi s jednim od starijih engleskih sveučilišta. Tu bi se imali radnici osposobiti, da se pozabave s katoličkog stanovišta s teškim industrijalnim problemima sadašnje Engleske i da se nakon spremanja od jedne ili dvije godine vrate svojim zvanjima i zauzmu odgovorna mjesta u akciji svojih drugova radnika. U nekim mjestima su već prije postojali takovi kolegiji pod pokroviteljstvom drugih krugova, te su odgojili mnogo voda za organizacije radničke klase. Zahtjevi za izobrazbu odraslih bili su svuda priznati. Njima se nisu mogli oglušiti ni katolici, jer bez sudjelovanja Crkve manjkava izobrazba ne može da dade potrebne radnike za lajički apostolat.

Godine 1921 u Oktobru osnovan je u Oxfordu Kolegij za katoličke radnike. U početku je imao tri radnika slušača. Radi pomanjkanja sredstava stanovali su ispočetka u stanu sa Poglavarom kolegija, ali naskoro se našla posebna kuća i lijepa zamisao se pretvorila u stvarnost. U tu kuću se uselilo i vodstvo Katoličkog Socijalnog Udruženja. Odobrenjem crkvenih vlasti postao je upravljačem nove instituicije izvršni odbor Katoličkog Socijalnog Udruženja. Za Poglavara kolegija postavljen je jedan Isusovac.

Do ove školske godine, bilo je u zavodu svake godine po šest slušača. Broj bi mogao porasti, jer prostorija ima dosta, ali uz neke druge poteškoće nema dosta novčanih fondova. Godine 1923. priskrbljen je i jedan dom za dvije žene slušačice.

Školarinske pristojbe, bez troškova potrebnih za putovanja i slične potrebe, iznose 100 funti sterlinga (oko 27.000 dinara) na godinu. Veći dio tih troškova pokriva se prinosima sakupljenim po raznim organizacijama među samim radnicima u velikim industrijskim centrima. Dosta doprinose i pojedini dobročinitelji. Godine 1925. priznat je kolegij i sa strane službenih školskih vlasti, koje daju neku godišnju dotaciju.

Studenti dolaze iz najrazličitijih radničkih zvanja. Odabiru se oni, koji su već pokazali kakova zanimanja za socijalna pitanja. Svršeni studenti su se pokazali vrlo prikladnima za pomaganje u lokalnim upravama, kod trade-misionizma, a osobito širenjem prosvjete i obrazovanosti među radništvom.

U prvoj godini studija, na tri trimestra po jedanaest tjedana, zaposleni su studenti studiranjem moralne filozofije, filozofije religije i temeljima katoličke socijologije u vezi sa ekonomijom i historijom. Nastojanje ide za tim, da ih se osposobi, da mogu učiti sami, da se prihvate knjige i da im se razvije sposobnost kriticizma i izražavanja. Polaze predavanja raznih kolegija i sudjeluju u sveučilišnom životu, a idu im spremno na ruku profesori i predavači i katolici i nekatolici. Studenti, koji ostaju i drugu godinu u kolegiju, spreamju se obično za sveučilišnu diplomu iz ekonomije i političke znanosti. Dekretom od godine 1926. ovlastilo je sveučilište kolegij, da može podjeljivati tu diplomu.

Kolegij ima svoju vlastitu kapelicu, gdje se drži sveta misa i daju sakramenti. Uređene su i godišnje duhovne vježbe.

Katolici engleski žele najviše to, da pošalju svake godine u svijet barem deset ili još više izobraženih radnika, odgojenih katoličkih radničkih vođa. Ali zadaću, koju su poduzeli da ju izvrše i koja je po svom značenju i zamisli zbilja velika, izvode svom ozbiljnošću i odlučnošću.

Iznosimo taj interesantan primjer katoličke djelatnosti u »Luči«, da vidimo, kako se drugdje izvode djela, na koja mi jedva i pomišljamo, i ako možda i kod nas ne bi bila na odmet. To je u najpraktičnijem smislu ono, što mi zovemo »rad za narod« i katolicizam. P.

ZBLIŽENJE ANGLIKANSKE I PRAVOSLAVNE CRKVE. Oko zbližavanja anglikanske i pravoslavne crkve mnogo su se trudili naročito konzervativni anglikanski krugovi. Za vrijeme rata, kao i poslije rata mnogo su nastojali da dođu do zbliženja sa srpskom pravoslavnom crkvom, a naročito da dođe s ovom crkvom do interkomunije. Zbilja im je to i uspjelo, jer je srpski patrijarh Dimitrije na 26. XII. 1927. u beogradskoj sabornoj crkvi podijelio sv. pričest nekolicini uglednih anglikanaca. Povodom toga važnog događaja, koji su zabilježile sve beogradske novine, objelodanilo je beogradske »Vreme« interview s g. drom. Janjićem, bivšim ministrom vjera i uglednim pravoslavnim teologom. G. dr. Janjić u svojoj izjavi iznosi historijat odnosa pravoslavne, a napose srpske crkve s anglikanskom i nabraja sve uzaludne pokušaje, koji su u tom pogledu učinjeni s anglikanske strane u XVIII. i XIX. vijeku. Međutim tek za i iza rata doveli su ti pokušaji do vidljivih rezultata, kada je za vrijeme rata ruska crkva priznala interkomuniju anglikanskim vojnicima i kada je srpsko svećenstvo propovijedalo jedinstvo Crkava u anglikanskim hramovima. Dr. Janjić nadalje ističe istovjetnost nauke obih crkava, kao to da između njih pravih konflikata u prošlosti nije bilo. Na koncu kao pravi političar primjećuje, da bi to crkveno zbliženje moglo i politički našoj zemlji da koristi. Tim izjavama dra. Janjića može se svakako prigovoriti da su preoptimistične, jer ako i jest istina za neke anglikance da prihvaćaju 7 sakramenata, za druge to ne stoji. A s kojima se hoće dr. Janjić i srpska Crkva da sjedinjuju. Oni to žele učiniti sa hijerarhijom, ali ova i nema svog mišljenja u dogmatskim pitanjima, pa će prema tome moći igrati spram pravoslavnih dvoličnu ulogu. Uostalom sigurno birminghamski biskup, po milosti Macdonaldovog kabineta, dr. Barnas ne će sa svojim darvinističko-nonkonformističkim nazorima nimalo blizu stajati pravoslavnoj crkvi. Jedino što bi to sjedinjenje pozitivno moglo značiti, jest da bi moglo donijeti kakove političke koristi, ali ista bi bila slaba kraj sadanje razrovanosti engleske državne crkve, koja možda ima još kratak život pred sobom.

PROTESTANTSKA PROPAGANDA U SREDNJOJ EVROPI. Sjevero-američki protestanti obogaćeni ratom iskoristili su nesređene prilike prvih poratnih godina da pokušaju »osvojiti« u raznim zemljama Centralne Evrope« po koje vjernika. Odlikovali su se naročito intenzivnom propagandom metodisti i baptisti. Uspjeha su imali vrlo malo i to najviše u Čehoslovačkoj, gdje im je husitskim simpatijama i tradicijom bio dobro spremljen teren. No u kasnijim godinama ustanovili su da običnom i jasnom propagandom ne mogu da dođu do trajnih i većih uspjeha, pa su s toga započeli rad na nov način, i to na kulturnom polju, jednako kako rade u drugim zapadnoevropskim zemljama. Počeli su naime da

osnivaju domove YMCA-e svojeg omladinskog pokreta, pri tom dakako pokazuju tek kulturne tendencije i dozvoljavajući upotrebu pogodnosti koje takovi domovi i klubovi daju i neprotestantima, da tako steknu što veću popularnost. Takove su domove odnosno klubove osnovali u Bukareštu, Krakovu, Varšavi, Beogradu (ovdje u zajednici sa Hrišćanskom Zajednicom mladih ljudi), te sada u Pragu. U Pragu upravili su na javnost proglase za sabiranje doprinosa, te su tu zgodu upotrijebili da javnost preko štampe informiraju o sebi, dakako na najpovoljniji način. Medjutim na tom načinu nema ništa čudnovata, jer su i u čisto katoličkim zemljama južne Amerike sabirali doprinose, koji u ostalom njima i ne trebaju, jer imaju dolare onih, koji ih šalju u ove zemlje. U glavnom jedina praktična posljedica njihova rada je dosada svagdje bio porast broja indiferentnih katolika, bez ikakove koristi za protestantske crkve, u koliko nije takova korist sadržana u oslabljenju katoličke Crkve. Tako će biti i u Centralnoj Evropi, jer upotrebom uobičajenih metoda YMCA-e ne može se do drugačijega rezultata da dode. Oni naime iz želje, da mogu u svoje domove, klubove, tečajeve, škole itd. primiti svakoga bez razlike konfesija, daju svojem radu interkonfesijonalni, deistički karakter, pa se u glavnom slažu u svojem radu sa programom i radom mazonerije, što im izvorno nije nipošto želja. Svakako njihov rad vodi laicizmu, odnosno pripravlja na nj, kako se vidi iz iskustva u romanskim zemljama gdje rade već dulje vremena. Ogromnim troškom (samo metodisti u juž. Americi troše godišnje 4 milijuna dolara) ne postizavaju gotovo nikakove uspjehe. Ipak po tome što svojim radom škode katolicizmu i što njegovu utjecaju nastoje oteti omladinu vrlo su opasni. Zato crkvene vlasti u svim zemljama nastoje, njihovu radu predusresti, odnosno zapriječiti ga. Žali Bože ti će u Centralnoj Evropi samo vrlo teško biti moguće.

ĐAČKE PRIREDBE. Osim uspjele proslave đačkog dana po raznim mjestima, mnoga naša društva održala su uspjele proslave i pokladne zabave. Na prvom mjestu spominjemo nada sve uspjelu domagojsku pokladnu zabavu, koja je ponovno pokazala, da je »Domagoj« najaktivniji klub na zagrebačkom sveučilištu, kada je kroz tako kratko vrijeme uspio održati dvije uspjele zabave, uza sve to, što je aktivno sudjelovao i kod aranžmana Velikog Hrvtskog Akademskog plesa. Na ovoj posljednjoj okupio se lijep broj odlične publike, medu kojom smo po prvi put na domagojskoj priredbi vidjeli i rektora zagrebačkog sveučilišta dra Ernesta M i l e r a, uz više gg. sveučilišnih profesora. Ne želimo spominjati program zabave ni ponavljati njezine uspjehe, tek spominjemo, da je ova pokladna zabava pokazala, da je danas nama u Zagrebu moguće održati jednu elitnu zabavu. Ova je zabava pokazala, da se može vrlo lijepo spojiti savremenost u sastavu programa, sa pristojnošću i katoličkim shvaćanjem. Tako smo ove godine po prvi put na našim zabavama vidjeli orkestru jazz-band i imali smo po prvi put biranje najsimpatičnije dame, što se nikome nije činilo zazornim, jer je izvedeno spontano i čedno. Da je čitava ta zabava protekla u najboljem redu i lijepom tonu svjedoči nam prisustvo mnogobrojnih zastupnika našega zagrebačkog klera i to što se nitko od njih nije ustručavao, da prisustvuje takovoj zabavi i što su se kasnije izjavili zadovoljni sa čitavim aranžmanom i sa duhom, u kojemu je zabava protekla.

Ovdje trebamo zabilježiti i preredbe u nadbiskupskom sjemeništu i to: Akademiju u proslavu krunisanja sv. Oca, te pokladnu zabavu, na prvoj proslavi u pretežnom dijelu programa su bile glazbene točke, dok je na drugoj priredbi glavni dio bila gluma komedije Brezovačkoga: »Diogeneš«, koju se sa uspjehom drži na reportoaru zagrebačkog kazališta. Na ovim zabavama se mogla vidjeti dobra strana sjemenišnog odgoja, koja uzima u obzir više momenata, da tako dodu do izražaja sposobnosti svih sjemenišnih pitomaca. Tako smo na ovim priredbama čuli dobar zbor, orkestre gudalačke i tamburaške i vanredno dobre glumce diletante. Mi se veselimo, da zagrebačko sjemenište pod budnim okom svojih glavara tako lijepo napreduje.

Moramo, kad već govorimo o zagrebačkim priredbama, spomenuti i proslavu osnutka Marijine Kongregacije učenica realne gimnazije na zavodu čč. sestara milosrdnica u Zagrebu. Uz svečanu akademiju vrijedno je zabilježiti uspjelu izvedbu religioznog komada: »Jeftina kći« od č. s. Bernardine Horvat. Moramo spomenuti ovu priredbu tim više, jer ta izvedba je nosila na sebi, kao i sam komad biljeg umjetničke vrijednosti. Osim toga su po provinciji održane zabave, kao u Dubrovniku, Splitu i drugdje.

UPUTE ZA KRŠĆANSKI ŽIVOT

MISU SLUŠAJ SMJERNO, PAŽLJIVO!

S m j e r n o, jer kod svetih stvari treba da si svet. Ugledaj se u primjer Krista, koji se žrtvuje u Vrtu. Njegove oči, ruke, njegovo lice bijaše takovo, da je izvanja njegova čednost izražavala i potpomagala žrtvu duše.

P a ž l j i v o, osobito kod glavnih dijelova. Počni s carinikom i kod »Ispovijedam se« reci: Predobri i neizmjerni Bože! Milostiv budi Gospode, meni griješniku, koji priznajem, kajem se i molim Te za oproštenje!

Kod »Prikazanja« metni u duhu svoje srce na pliticu i reci s Davidom: Bože, srce strveno ozbiljnim bolom i poiiženo najvećim stidom ne ćeš prezreti! — Kod »Podizanja« moli opet s Davidom, da Gospodin stvori u tebi čisto srce i reci: Jaganjče Božji, koji uzimaš grijehe svijeta, uzmi i moje grijehe; pa kada jednom, prometnuvši se u lava, dodeš da sudiš, nemoj me osuditi! — Kod podizanja presvete Krvi moli i opet na usta Davidova, da Gospodin obnovi u tebi pravi duh i da ne oduzme od tebe Duha Svetoga, pa da te učvrsti jakim duhom. — Kod sv. Pričesti daruj se Bogu, koji se je tebi darovao. Reci mu sa sv. Augustinom: uzmi mene, oči moje, uši, jezik, ruke, noge, srce, dušu moju, čitava mene! Tvoj sam sav, daj da vječno ostanem Tvoj! Tako se svladava navala rastresenosti, a sloboda mašte malo po malo privikava na uzde.

OPĆI S DRUGIMA PRIJAZNO, OPREZNO!

P r i j a z n o: ne vrijeđaj i nemoj se vrijeđati! Pogreška je uzbuđenoga Izmaelova bila u tom, što je podizao ruke svoje protiv sviju i bunio je svačije srce protiv sebe. Kod mnogih stvari budi slijep, gluh i nijem, da ne rušiš mira i da ne podižeš svade.

O p r e z n o: ne vjeruj ni svakomu, ni nikomu; ne vjeruj ni sve, ni ništa; ne hvali ni svega, ni ničega! Živiš među ljudima, a ne među anđelima. Ne griješe ni uvijek ni nikada. Često se pod runom ovčjim krije vuk.

POKORAVAJ SE VESELO, POTPUNO!

V e s e l o s e p o k o r a v a j, kao da glas, koji ti zapovijeda, dolazi s neba. Što radiš čovjeku, činiš pod silu i žalostan si; Bogu se pokoravati uvijek je ugodno.

S l u š a j p o t p u n o, ne površno, niti prividno. Bog je, koji ti zapovijeda, vidi, što i kako činiš; zar ćeš za žrtvu prinijeti šugavu ovcu?

KUPUJTE I ŠIRITE NAŠE KNJIGE!

Uprava »Luči« ima na raspolaganju veću količinu ovih knjiga:

1. »KNJIGA ŽIVOTA«, priredio A. Alfirević, D. I., cijena 5 dinara; 2. ALMANAH »LUČI« 1925., uredio M. Ujević, cijena za jedan komad 20 dinara, a tko naruči deset komada, dobije komad po 15 dinara. Još ima na skladištu manja količina: 3. RATNIH KNJIGA »LUČI« OD GODINE 1918., cijena 5 dinara i ona prijevoda. 4. WEISSOVE »EUHARISTIJA, ŽIVOT I DUŠA NAŠA«, cijena 3 dinara.

Sve su to izdanja J. K. Đ. Lige. Knjige vanrednog sadržaja, bez kojih ne smije da bude nijedan naš đak ni član kat. pokreta. Osim toga, izdavanje tih knjiga stajalo je J. K. Đ. Ligu velikih žrtava financijskih, koje još danas nijesu nadoknađene. Zato molimo naše đaštvo i prijatelje da što više rašire i kupuju te knjige. SVE NARUDŽBE IDU NA UPRAVU »LUČI«, ZAGREB, KAPTOL BROJ 27.

Tiskara »Merkantile«, Zagreb. (Za tiskaru odgovara: Gjuro Jutriša, Ilica 35).